

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: **«МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ОБ'ЄКТАМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
УЧАСТІ У НІЙ УКРАЇНИ»**

Виконав:

студент 4 курсу групи УО-41

спеціальності 292 –

«Міжнародні економічні відносини»

освітньої програми «Міжнародні

економічні відносини»

першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

Воронін Д. І.

Керівник: к.е.н., доц. Шолом А.С.

Рецензент:

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. завідувача кафедри
міжнародних економічних
відносин
імені Артура Голікова
Марченко А.С.

«___» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Вороніну Дмитру Ігоровичу

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Міжнародна торгівля об'єктами інтелектуальної власності та перспективи участі у ній України»

керівник роботи к.е.н., доц. Шолом А.С.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “24” січня 2024 року № 4002-5/162

2. Строк подання студентом роботи 28.05.2024

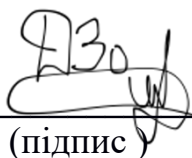
3. Перелік питань, які потрібно розробити

- розкрити специфіку інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі;
- охарактеризувати особливості регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності;
- визначити сучасний стан міжнародного ринку інтелектуальної власності;
- визначити перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності;
- охарактеризувати пріоритети поглиблення участі України у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Теоретичні засади дослідження інтелектуальної власності в у міжнародній торгівлі
2	Перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності та поглиблення участі України

5. Дата видачі завдання 01.12.2023

Студент Воронін Д.І.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи Шолом А.С.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження інтелектуальної власності в у міжнародній торгівлі	7
1.1. Специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі	7
1.2. Особливості регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності	17
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності та поглиблення участі України	29
2.1. Сучасний стан міжнародного ринку об'єктів інтелектуальної власності	29
2.2. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності	38
2.3. Пріоритети поглиблення участі України у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності	44
Висновки до другого розділу	52
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність. Інтелектуальна власність є нематеріальним активом, який здатний своїм застосуванням надавати конкурентні переваги країні, які на сьогоднішній день є одним з найбільш важливих і значущих драйверів економічного зростання. Роль та значення об'єктів інтелектуальної власності у сучасному світі та сучасній економіці з кожним роком зміцнюється. Інтелектуальна власність у світі є свого роду драйвером промисловості та економіки загалом. Жодне сучасне виробництво не може успішно функціонувати без впровадження об'єктів інтелектуальної власності у тому чи іншому їх вигляді. Володіння передовими технологіями сьогодні багато в чому обумовлює можливе становище тієї чи іншої країн і впливає її глобальну конкурентоспроможність.

Наразі вивчення міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності є вкрай актуальним, зокрема для України, адже від розвитку економіки на основі конкурентних переваг залежить добробут всього населення держави.

Значний внесок у дослідження цієї теми зробили такі вчені, як К. Пітер, Г. Дютфілд, С. Селяндер, К. Корреа, Д. Гервей, а також українські дослідники О. Орлюк, Т. Костенко та О. Дорошенко, які активно працюють над питаннями міжнародної торгівлі інтелектуальною власністю та її впливом на економіку України. Продовження досліджень у сфері міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності та участі України в ній важливе для підвищення економічної конкурентоспроможності, залучення іноземних інвестицій, стимулювання інновацій та інтеграції у світову економіку. Це дозволить вдосконалити правову базу, ефективно захищати національні інтереси та усунути бар'єри, сприяючи розвитку економіки знань в Україні.

Метою дослідження є з'ясування особливостей сучасного стану та перспективи розвитку міжнародного ринку об'єктів інтелектуальної власності та надати рекомендації щодо поглиблення участі України у міжнародній

торгівлі об'єктами інтелектуальної власності. Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі були поставлені такі **завдання**:

- розкрити специфіку інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі;
- охарактеризувати особливості регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності;
- визначити сучасний стан міжнародного ринку інтелектуальної власності;
- визначити перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності;
- охарактеризувати пріоритети поглиблення участі України у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності.

Об'єкт дослідження – процес розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності.

Предмет дослідження – перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності та поглиблення участі у ній України

Методи дослідження включає компаративний метод, методи індукції та дедукції, графічний метод, а також методи економіко-математичного моделювання.

Інформаційну базу досліджень склали статті зарубіжних науковців з провідних видань, а також роботи українських дослідників; звіти Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світової організації торгівлі (СОТ), що стосуються міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності; статистична інформація Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків; містить 65 сторінок тексту, 9 рисунків, 10 таблиць. Список джерел містить 68 найменувань літератури, 43 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

1.1. Сутність та специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі

Посилення глобалізації світової економіки призвело до значних змін у складі доданої вартості товарів і послуг. У минулому матеріальні активи становили більшість, коливаючись від 60 до 80% у 1980-х роках. Однак останніми роками відбулася драматична трансформація, коли нематеріальні активи тепер переважають.

У 21 столітті поява інтелектуальної власності як важливої глобальної проблеми світової економіки стає все більш очевидною. Численні дослідники визнають вирішальну роль збереження інтелектуальних зусиль у вирішенні цієї проблеми. Еволюція інтелектуальної власності в міжнародній торгівлі проілюстрована в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Етапи розвитку інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі

Етап розвитку світового господарства	Період	Еволюція інтелектуальної власності
1.Доіндустріальне (традиційне) суспільство	XV-VII ст.	Система привілеїв використання технологій, товарних знаків, авторських прав, виданих вищою державною владою
2.Індустріальне суспільство	VIII- XX ст.	Прийняття національних патентних законів та законів про авторське право у провідних країнах. Прийняття Паризької конвенції про міжнародну охорону промислової власності (1883) та Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію товарних знаків (1891). Розвиток міжнародної торгівлі патентами та ліцензіями на винаходи, ноу-хау, товарні знаки, об'єкти авторського права

Продовження таблиці 1.1

Етап розвитку світового господарства	Період	Еволюція інтелектуальної власності
3.Постіндустріальне суспільство	Друга половина XX-XXI ст.	Формування, інтенсивний розвиток світового ринку інтелектуального власності (ринку ліцензій). Створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (1967) та міжнародних регіональних організацій із патентування. Пріоритетний розвиток внутрішньофірмової міжнародної торгівлі ліцензіями у рамках ТНК

Джерело: складено автором за матеріалами: [9].

З даних, наведених у таблиці 1.1, стає очевидним, що основна відповідальність за створення та використання інтелектуальної продукції в глобальній економіці лежить на різних етапах її зростання та відповідних виробничих відносинах, які виникають на цих етапах. Юридичний нагляд за цими процесами пройшов другий етап регулювання, на розвиток якого вплинули етапи еволюції світової економіки.

Стокгольмська конвенція, прийнята в 1967 році, ввела поняття «інтелектуальна власність» і заснувала ВОІВ. Як зазначено у статті 2 Конвенції, «інтелектуальна власність» охоплює різноманітні права, пов'язані з літературними, художніми та науковими творами, виступами артистів, звукозаписами, радіо- та телевізійними передачами, винаходами в усіх секторах, науковими відкриттями, промисловими зразками, товарними знаками, , знаки обслуговування, фірмові назви, комерційні позначення, захист від недобросовісної конкуренції та будь-які інші права, що стосуються інтелектуальних зусиль у галузях промисловості, науки, літератури та мистецтва [30].

Як зазначено в Конвенції, «інтелектуальна власність» охоплює виключне право окремих осіб або організацій на результати інтелектуальних зусиль і подібні методи розрізнення юридичних осіб, продуктів, виконаних проектів або послуг. Незважаючи на те, що сам термін було введено порівняно недавно,

основи його розвитку були очевидними в різних сферах протягом історії людства (див. таблицю 1.2).

Таблиця 1.2

Передумови міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності

Передумова	Опис
Розвиток технологій та винаходів	Зростання кількості винаходів та нових технологій, що потребували правового захисту.
Поява друкарства	Масове розповсюдження друкованих творів, що підвищило необхідність у захисті авторських прав.
Торговельні відносини	Розвиток міжнародної торгівлі, що вимагав уніфікації підходів до захисту комерційних таємниць і товарних знаків.
Економічні потреби	Потреба захистити інвестиції у науково-дослідницьку діяльність та стимулювати інновації.
Законодавчі ініціативи	Прийняття перших патентних законів у різних країнах, що заклали основу для правового захисту інтелектуальної власності.
Соціальні зміни	Зміна суспільних уявлень про права творців та винахідників на результати їхньої інтелектуальної діяльності.
Міжнародні угоди	Підписання міжнародних угод, таких як Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883) та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (1886), що заклали основи для глобального визнання прав інтелектуальної власності.

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Результати інтелектуальних зусиль, які проявляються як досягнення в багатьох сферах і охоплюють наукові прориви, винаходи, вдосконалення, досвід, програмне забезпечення, методології та інші інновації, відіграють ключову роль у суспільному та економічному прогресі. Поняття «інтелектуальна власність» можна розглядати як нове соціально-економічне явище, що виникло в ході безперервної еволюції творчих пошуків у різних аспектах людського існування. Очевидно, що необхідність захисту прав новаторів і творців у різних сферах діяльності виникла не у сфері права, а в виробничих і соціальних взаємодіях індивідів [27].

У царині економічної теорії термін «інтелектуальна власність» являє собою абстрактне поняття, що означає захист «нематеріальних активів». Ці нематеріальні активи охоплюють частину капіталу підприємства, яка є важливою для отримання доходу, потребує інвестицій для свого створення та підтримки, але не має фізичного прояву, за винятком потенційно юридичних

документів, що підтверджують право власності. В економічному контексті об'єкти інтелектуальної власності охоплюють виключні права, якими володіє підприємство (рис. 1.1). Крім того, комерційні та промислові секрети підпадають під категорію нематеріальних активів, хоча їх правовий захист відрізняється від захисту виключних прав. Іноді нематеріальні активи можуть включати тонкі сутності, які не визнаються прямо в законодавстві, такі як мережа ділових партнерів, ділова репутація та кваліфікація працівників.

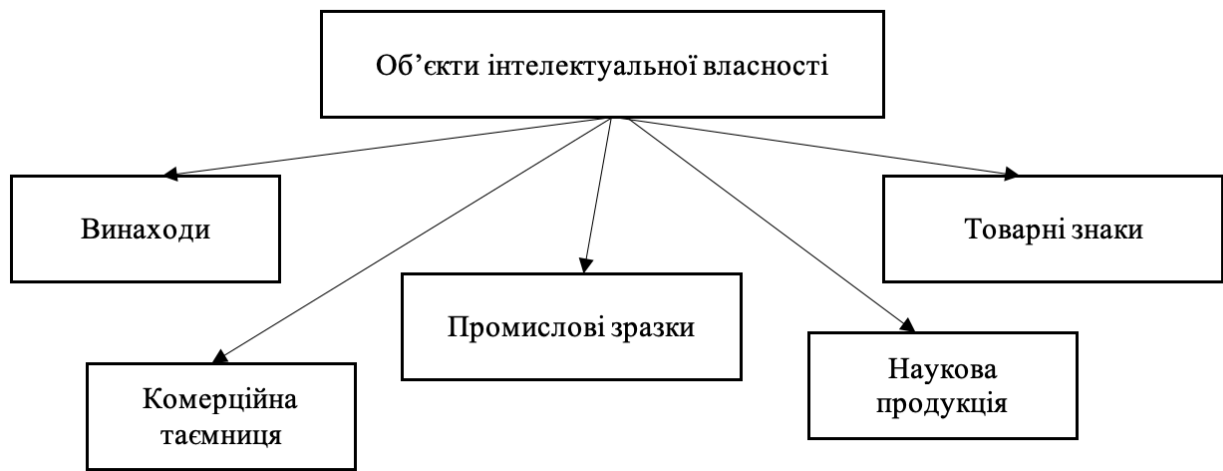

Рис. 1.1. Види об'єктів інтелектуальної власності
Джерело: складено автором за матеріалами [8]

Інтелектуальна власність відіграє багато ролей у міжнародній торгівлі, слугуючи цінним товаром, фінансовим активом, вирішальним фактором виробництва та формою капіталу. Він створює дохід і сприяє економічним операціям, відіграючи важливу роль у визначенні конкурентної переваги компанії на ринку та сприяючи загальному процвітанню нації. Завдяки невід'ємній цінності в термінах корисності, споживчої вартості та вартості обміну інтелектуальна власність виконує життєво важливу функцію розподілу, підтримуючи баланс між виробництвом і споживанням. Крім того, вона слугує каталізатором збільшення виробництва, зміцнюючи її позиції як важливої економічної категорії. Різні підходи до визначення поняття «інтелектуальна власність» можна побачити в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Підходи до визначення поняття «інтелектуальна власність»

Підхід	Опис	Вчені
Традиційний підхід	Інтелектуальна власність розглядається як результат творчої діяльності, що має економічну цінність та підлягає правовому захисту.	В. Ландес та Р. Познері
Ринковий підхід	Розглядає інтелектуальну власність як товар, який можна купувати, продавати, ліцензувати.	Х. Варіан
Підхід суспільного блага	Інтелектуальна власність сприяє суспільному добробуту, стимулюючи інновації та економічний розвиток.	Ф. Махлуп (
Інституційний підхід	Підкреслює важливість інституцій та правової системи в захисті та управлінні інтелектуальною власністю.	Д. Норт
Підхід трансакційних витрат	Розглядає інтелектуальну власність як засіб зменшення трансакційних витрат у процесі передачі знань та технологій.	Р. Коаз

Джерело: складено автором за матеріалами: [7].

Унікальне значення інтелектуальної власності протягом всієї історії людства можна пояснити трансформаційним впливом інтелектуальних творінь на просування соціального та економічного розвитку суспільства. Ці творіння володіють відмінними особливостями (табл. 1.4), які дозволяють їм служити каталізаторами інновацій, пожвавлення поточних галузей промисловості, створення конкурентоспроможної продукції та ефективного вирішення широкого кола соціальних та економічних проблем.

Інтелектуальна власність перетворюється на ринковий актив, товар, готовий для комерційного використання. Однак не кожен результат інтелектуальних зусиль досягає успіху в жорсткій сфері ринків інтелектуальної власності.

Таблиця 1.4

Особливості об'єктів інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі

Об'єкт інтелектуальної власності	Характеристики	Приклади
Патенти	Охороняють нові винаходи та технологічні рішення, надаючи власникам виключні права на використання винаходу протягом певного часу.	Ліки, технології, промислові процеси
Авторські права	Захищають оригінальні літературні, художні, музичні твори та комп'ютерні програми, забезпечуючи виключні права авторів на їх використання.	Книги, музика, фільми, програмне забезпечення
Товарні знаки	Ідентифікують товари або послуги певного виробника, захищають комерційні позначення від використання без дозволу.	Логотипи, бренди, слогани
Промислові зразки	Захищають естетичний вигляд виробу, який не впливає на його функціональність, але додає комерційної цінності.	Дизайн одягу, упаковки, меблів
Географічні зазначення	Вказують на географічне походження товару та його специфічні якості, репутацію або інші характеристики, що пов'язані з цим походженням.	Шампанське, сир Рокфор, пармська шинка
Комерційні таємниці	Захищають конфіденційну бізнес-інформацію, яка надає конкурентну перевагу, але не може бути запатентована або зареєстрована.	Рецепти, бізнес-плани, маркетингові стратегії

Джерело: складено автором за матеріалами [15]

На рис. 1.2 наведено огляд основних методів монетизації інтелектуальної власності.

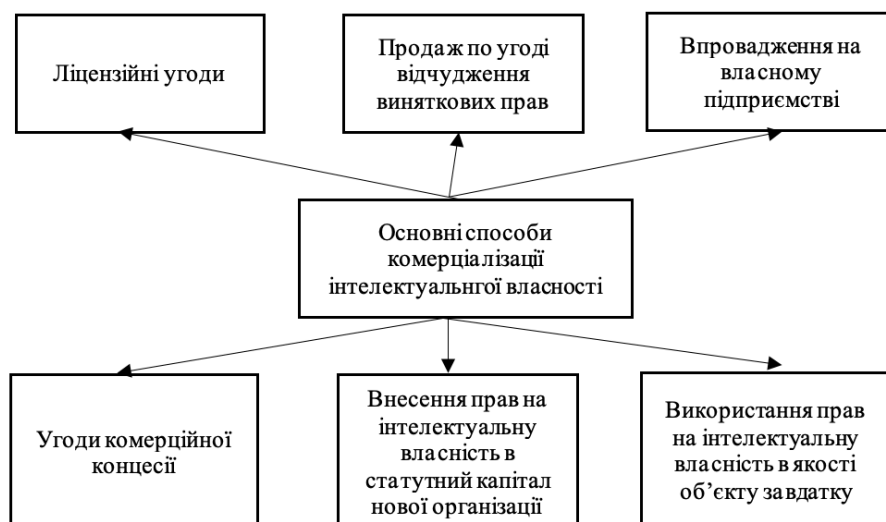

Рис. 1.2. Основні засоби комерціалізації інтелектуальної власності [18]

Таблиця 1.5 містить огляд різних форм комерціалізації та їх відповідних характеристик. Варто зазначити, що кожен метод комерціалізації інтелектуальної власності має свої переваги та недоліки. Глобальний ринок інтелектуальної власності став ключовим сектором глобальної економіки. Насправді 70-80% зростання ВВП у провідних країнах пояснюється впровадженням нових або вдосконалених технологій і продуктів, які включають активи інтелектуальної власності [4].

Таблиця 1.5

Особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у
міжнародній торгівлі

Форма комерціалізації	Особливості	Приклади використання у міжнародній торгівлі
Ліцензування	Надання права користування інтелектуальною власністю іншій особі або організації за певну плату.	Ліцензування технологій для виробництва електроніки у різних країнах.
Продаж	Передача прав власності на інтелектуальну власність іншій особі або організації за одноразову плату.	Продаж патентів на нові фармацевтичні препарати між компаніями з різних країн.
Франчайзинг	Надання права використовувати бізнес-модель, бренд та інші об'єкти інтелектуальної власності.	Відкриття франчайзингових ресторанів або магазинів під відомим брендом у різних країнах.
Спільні підприємства	Створення нового підприємства для спільного використання інтелектуальної власності.	Спільні проекти між компаніями з різних країн для розробки та впровадження нових технологій.
Відкриття дочірніх компаній	Створення нових підрозділів або філій, що використовують інтелектуальну власність материнської компанії.	Розширення діяльності ІТ-компаній шляхом відкриття офісів у нових країнах з використанням власних технологій.
Субліцензування	Надання ліцензіатом права видавати ліцензії на використання інтелектуальної власності іншим особам.	Ліцензіат у одній країні надає субліцензії на використання технологій іншим компаніям у регіоні.
Аутсорсинг	Передача бізнес-процесів або функцій, що використовують інтелектуальну власність, стороннім компаніям.	Аутсорсинг виробничих процесів у країни з нижчими витратами на робочу силу для виготовлення продукції.
Інвестиції	Вкладення коштів в проекти або компанії, що володіють цінною інтелектуальною власністю.	Інвестування у стартапи з різних країн, що розробляють нові технології або продукти.

Джерело: складено автором за матеріалами: [13].

Різні форми комерціалізації визначаються на основі унікальних об'єктів інновацій та наявних у власника фінансових і матеріальних ресурсів. Оцінка потенціалу комерціалізації інтелектуальної власності передбачає зважування витрат, пов'язаних з інтелектуальною власністю, проти можливостей підвищення прибутку для особи, яка її використовує [10].

Розглядаючи сферу інтелектуальної власності, оцифрування постає в центрі уваги сучасних досліджень. Важливо визнати, що цифрові технології є не лише продуктами інтелектуальної діяльності, а й охоплюють різні функції, такі як збір, зберігання, обробка, пошук, передача та представлення даних в електронному форматі [9, с. 30].

У сфері цифрових технологій виділяється кілька окремих категорій: Інтернет речей, технологія великих даних, когнітивні технології, хмарні технології, нейротехнології, квантові технології, система розподіленого реєстру та штучний інтелект (рис. 1.3).

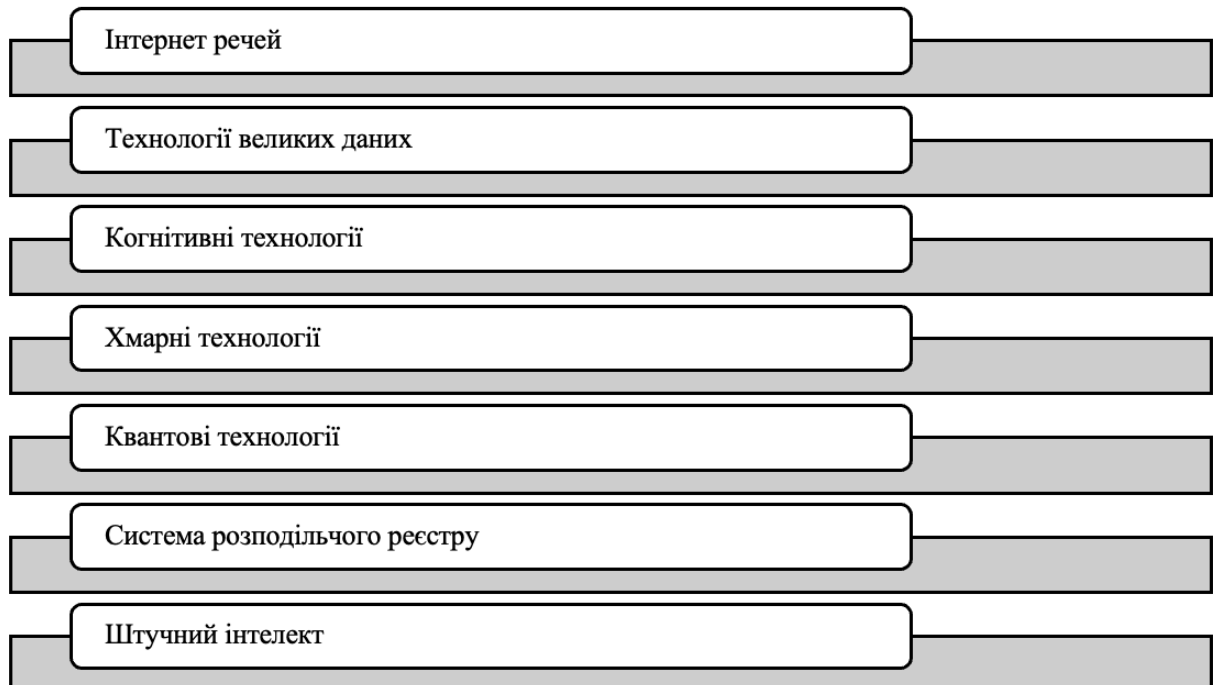

Рис. 1.3. Класифікація новітніх об'єктів інтелектуальної власності [23]

Це породжує цифрову міжнародну торгівлю, яка передбачає використання переваг інформаційного суспільства та глобалізації для розвитку інтелектуального капіталу та отримання конкурентної переваги завдяки інноваціям. Основними джерелами прибутку в цьому контексті є інтелект новаторів і вчених, інформаційна сфера, а не традиційне матеріальне виробництво чи фінансова концентрація. Цифрова економіка, по суті, є економікою, яка ефективно використовує суспільно корисні інновації, такі як патенти, ліцензії, ноу-хау, а також як запозичені, так і нові технології. Він також служить базовою інфраструктурою в країні, сприяючи практичному втіленню наукових ідей та їх трансформації в інноваційні продукти. [4]

Цей процес передбачає створення нових ринків, де старі економічні структури демонтуються та зазнають трансформаційної еволюції. З'являється окремий ринок для різних ітерацій нових організаційних структур і утворень компаній у сфері інноваційної економіки. Це включає створення технологічних парків при університетах, корпоративних навчальних центрів, кластерів, призначених для малого бізнесу, бізнес-інкубаторів для інноваційних компаній, центрів трансферу технологій, розташованих у науково-дослідних інститутах, і спеціалізованих торгових платформ, спеціально розроблених для інноваційного сектора [15].

Зростання оцифрування підвищило значення активів інтелектуальної власності, які зараз служать основним рушієм економічного зростання та конкурентного успіху. Інтелектуальна власність стала вирішальним стимулом для венчурних капіталістів, а також ключовим фактором, що визначає реструктуризацію, злиття та придбання компаній. У добре розвиненій сучасній економіці інноваційні зусилля охоплюють різні галузі, охоплюючи понад 50% усіх підприємств [6].

Інтелектуальна праця лежить в основі інновацій, і коли вона переплітається з економічною діяльністю, вона перетворюється на інтелектуальну власність. Інновації, по суті, можна розглядати як комерціалізацію свіжих знань. Для створення інноваційної економіки вкрай

важливо мати добре розвинену систему генерування нових знань і зрілу інституцію, яка захищає права розробників інтелектуальної власності, одночасно створюючи сприятливе середовище та стимули для зростання наукомістких галузей. Важливим індикатором цифрової економіки є рівень розвитку відносин інтелектуальної власності. Без відносин інтелектуальної власності, які охоплюють створення, розповсюдження, і застосування нових знань, становлення та розвиток цифрової економіки було б неможливим. Інтелектуальна власність відіграє фундаментальну роль у формуванні інноваційної економіки. Тому важливо вивчити інституційні аспекти інтелектуальної власності, щоб зрозуміти її значення для становлення інноваційної економіки.

Інтелектуальна власність має різні економічні характеристики, слугуючи фінансовим активом, фактором виробництва, капіталом і джерелом доходу. Він відіграє вирішальну роль у визначенні конкурентних переваг компанії як на ринку, так і в країні в цілому. Крім того, інтелектуальна власність набуває вартості, яка охоплює корисність, споживчу вартість і мінову вартість. Він вважається товаром і стає предметом господарських угод. Інтелектуальна власність також виконує розподільчу функцію, встановлюючи баланс між виробництвом і споживанням через товарні знаки, фірмовий капітал, авторське право та суміжні права. Крім того, це служить стимулом для виробництва. По суті, інтелектуальна власність представляє собою економічні відносини, пов'язані з виробництвом, володінням, використанням і розповсюдженням інтелектуальних благ. Крім того, він приносить користь спільноті, дозволяючи використовувати його об'єкти всім членам і кільком користувачам. Інтелектуальна власність сприяє економічному, соціальному та культурному розвитку націй, створюючи позитивні зовнішні ефекти, такі як соціальне благополуччя, національна культура, творче середовище та свобода самовираження. Ці нематеріальні активи беруть участь у міжнародній торгівлі, збільшуючи доходи організацій і власників активів. Зростання

значущості нематеріальних активів проявляється у збільшенні їх частки в структурі оборотних активів підприємств і організацій.

1.2. Особливості регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності

У царині сучасного суспільного прогресу інтелектуальна власність виступає як найважливіший правовий інститут і актуальна проблема. Проблема ще більше загострюється тривожно частими випадками незаконного привласнення охоронюваних законом інтелектуальних творінь та інших порушень прав інтелектуальної власності. Впровадження надійного правового захисту інтелектуальної власності загальноновизнано як вирішальний фактор у сприянні бурхливому економічному розвитку в будь-якій країні, оскільки добре продумані державні стратегії в цій сфері служать катализатором для процвітання інноваційних пошуків.

Хоча існує кілька міжнародних організацій, які займаються захистом інтелектуальної власності, основна увага буде зосереджена на Всесвітній організації інтелектуальної власності, також відомій як ВОІВ. ВОІВ є поважною міжнародною організацією, яка відповідає за нагляд за різноманітними важливими міжнародними угодами, що стосуються інтелектуальної власності, такими як Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів і Паризька конвенція про охорону промисловості. З 1974 року ВОІВ також виконує функції спеціалізованої установи ООН, зокрема, у сфері творчості та інтелектуальної власності [34]. Відповідно до Стокгольмської конвенції 1967 року (стаття 3), перед ВОІВ поставлені наступні цілі: посилення глобального захисту інтелектуальної власності шляхом сприяння співпраці між державами та, за необхідності, партнерства з іншими міжнародними організаціями; сприяння адміністративній співпраці між профспілками. Для досягнення цих

встановлених цілей організація встановила ключові функції, як зазначено в статті 4 Конвенції 1967 року [34].

У главі четвертій (ст. 1225) Цивільного кодексу України інтелектуальною власністю визнаються «продукти інтелектуальної праці та порівняні з ними засоби ідентифікації юридичних осіб, інформаційні ресурси, суб'єкти господарювання, які мають правову охорону» [38]. Цивільний кодекс України детальніше розкриває три класифікації прав інтелектуальної власності, як зазначено в таблиці 1.7 та викладено у статті 1226.

Таблиця 1.7

Види прав на об'єкти інтелектуальної власності

Вид інтелектуальних прав	Опис
Майнові права	Права власника інтелектуальної власності на використання об'єкта, отримання доходу та передачу прав.
Немайнові права	Права, що стосуються особистих немайнових інтересів автора, які не можуть бути передані або відчужені.
Виключні права	Права, що надають власнику монопольне право використовувати об'єкт інтелектуальної власності.
Право на комерційну таємницю	Права на захист конфіденційної інформації, що має комерційну цінність і не є загальнодоступною.
Суміжні права	Права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення на свої виконавські та технічні досягнення.
Права на промислові зразки	Права на естетичний вигляд виробу, який не впливає на його функціональність, але додає комерційної цінності.
Права на географічні зазначення	Права на використання найменувань, що вказують на географічне походження товару та його специфічні якості або репутацію.

Джерело: складено автором за матеріалами: [49].

У всьому світі ведуться зусилля для посилення захисту прав інтелектуальної власності та встановлення єдиних законів у країнах шляхом сприяння цілеспрямованим заходам. Необхідно досягти угод у міжнародному масштабі для забезпечення захисту цих прав. Паризький союз разом із пов'язаними з ним спеціальними союзами, а також Бернський союз потребують адміністративних функцій. Спектр наших послуг включає як технічну, так і юридичну підтримку з питань інтелектуальної власності. Ці послуги охоплюють різні види діяльності, такі як збір і розповсюдження

інформації, проведення досліджень і публікація результатів. Наша головна мета – сприяти міжнародному захисту інтелектуальної власності. Крім того, також розглядається впровадження інших відповідних заходів.

Метою ВОІВ є активна участь у створенні справедливої та всеохоплюючої глобальної структури, яка сприяє творчості, інноваціям і сприяє економічному прогресу, захищаючи при цьому добробут суспільства. Для усунення будь-яких порушень юридичний захист прав інтелектуальної власності дозволяє звернутися через судову систему. У системі цивільного права існує дві різні форми захисту інтелектуальної власності (ІВ): комплексна форма, яка охоплює не лише права на сам об'єкт ІВ, а й інші суб'єктивні права (як зазначено у статті 12 Цивільного кодексу України). Україна і розроблено спеціально для захисту об'єктів інтелектуальної власності [41].

У суді стаття 12 Цивільного кодексу України визначає коло судових дій щодо захисту прав інтелектуальної власності, у тому числі щодо визнання та збереження цих прав. Крім того, можуть бути вжиті заходи для відновлення ситуації до її початкового стану до будь-якого порушення закону, а також може бути вимагати компенсацію за будь-які завдані збитки.

- Відшкодування шкоди, заподіяної емоційному благополуччю.
- Видалення матеріалів, використаних з порушенням прав.
- Можлива зміна та укладення правовідносин.
- Рішення суду про визнання порушення має бути публічно оголошене.

В Україні існує багато альтернативних заходів, доступних відповідно до законодавства. Після ретельної оцінки стає очевидним, що вибір найбільш підходящої країни для реєстрації інтелектуальної власності залежить від індивідуальних обставин. Тим не менш, деякі країни пропонують значний набір переваг, таких як правові гарантії захисту інтелектуальної власності, податкові переваги та широкі угоди з іншими країнами щодо уникнення подвійного оподаткування. Складність порушення прав інтелектуальної власності визначає використовувані методи захисту.

Зміст статей «Про авторське право та суміжні права» відповідає сучасним розробкам у міжнародному авторському праві, зокрема посиляючись на статтю 11 Договору про авторське право Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Ця стаття підкреслює важливість правового захисту та ефективних заходів для захисту первинних технічних засобів, які використовуються авторами для здійснення своїх прав. Крім того, ці вимоги відповідають Директиві Європейського Союзу про гармонізацію авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві, що є більш значним прогресом порівняно з відповідними положеннями Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Директива не тільки забороняє обхід технічних заходів захисту, але також забороняє виробництво та продаж обладнання, спеціально призначеного для такого обходу [39].

Хоча положення, які спрямовані на захист інтересів правовласників, загалом виявляються ефективними, уважніше вивчення виявляє їхню недостатність для стримування потенційних порушників. По-перше, у цих положеннях відсутні відповідні покарання для тих, хто їх порушує. По-друге, як санкції, так і правопорушення мають бути чітко визначені в Кримінальному кодексі, а не віднесені до другорядного питання тлумачення «технологічних» чи «технічних» засобів. Вкрай важливо змістити акцент із семантики на підзвітність, особливо враховуючи, що Всесвітня організація інтелектуальної власності та законодавство європейських країн використовують термін «технічні засоби». Надалі акцент на міжнародних договорах і національних системах захисту прав інтелектуальної власності буде переспрямовано на створення надійних правоохоронних механізмів. Незважаючи на певний прогрес, зберігаються розбіжності щодо захисту прав інтелектуальної власності. Деякі країни розробили ефективні правоохоронні механізми та віддають пріоритет боротьбі з піратством, а інші докладають мінімум зусиль для боротьби з інтелектуальним піратством. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності вводить суттєве нововведення, встановлюючи вимоги для членства у Світовій організації торгівлі, які підкреслюють

важливість ефективного правового захисту прав інтелектуальної власності, як зазначено в цих вимогах. Очікується, що країни, які мають значний потенціал для експорту інтелектуальної власності, активізують свої зусилля для забезпечення ефективного правозастосування. Компанії, що працюють у таких галузях, як програмне забезпечення, література, публікації, музика та фільми, активно вживають заходів, що виходять за рамки захисту авторських прав. Вони не підтримують такі концепції, як необмежене використання та пріоритет збереження фізичної форми над ідеями. Замість цього вони вважають за краще укласти договірні угоди з будь-ким, хто має доступ до їхніх продуктів. Однак у минулому цей підхід був неможливим через непомірні витрати, пов'язані з переговорними формальностями з кожним окремим покупцем [16].

Ці компанії підтримують дві стратегії: спрощення контрактних процедур і збільшення використання Інтернету для їх виконання. Боротьба з порушеннями прав інтелектуальної власності в Інтернеті є багатогранною проблемою, яка виникає внаслідок різних факторів.

Злочинна діяльність не обмежується лише Інтернетом; вони також охоплюють інші мережі, такі як телекомунікаційні та інформаційні системи, зокрема мережі мобільного радіотелефону. Вчинення різноманітних правопорушень, таких як плагіат, незаконна торгівля інтелектуальною власністю та розповсюдження контрафактної продукції на онлайн-ринках, часто відбувається в Інтернет-мережах.

- Різні види прав інтелектуальної власності охоплюють об'єкти, які можуть вважатися порушними.

- Злочини мають транснаціональний характер, тобто вони відбуваються за межами національних кордонів [51].

У нашому суспільстві, що швидко розвивається, значення інтелектуальної власності зростає надзвичайною швидкістю. Він служить каталізатором прогресу в усіх сферах людської діяльності. Розвиток економічних процесів значною мірою залежить від інтелектуальних ресурсів,

що охоплюють знання та інформацію. Ефективне використання цих ресурсів відіграє ключову роль у визначенні конкурентоспроможності організацій, галузей, сегментів і всієї національної економіки. У сучасну інформаційну епоху традиційні форми власності, такі як засоби і предмети праці, доповнюються новими елементами, зокрема методами організації праці, юридичною відповідальністю, нематеріальними активами. Прояв цих складових інтелектуальної власності в матеріальних благах виробництва, а також у професійному, науковому, духовному та культурному потенціалі суспільства визначає рівень адаптованості економіки до ринкових умов і сприяє її просуванню до вищого рівня якості. Право володіти продуктами інтелектуальної праці не має собі рівних, оскільки їх створення значною мірою залежить від інтелектуальних і творчих можливостей людини. Виникнення групи інтелектуальних власників у новій економіці можна пояснити величезним спектром інтелектуальної діяльності, що охоплює духовну, наукову, технічну, технологічну та інші форми творчості. Ці особи тепер є основними власниками власності, причому інтелектуальна власність має пріоритет над матеріальними активами. Процес перетворення ідей як на матеріальні, так і на духовні цінності породив різні методи привласнення, які залежать від таких факторів, як процеси виробництва, наявні ресурси та бажані результати. Встановлення чітких прав власності дозволяє людям зрозуміти, яку вигоду вони можуть отримати від своїх дій і чого вони можуть очікувати від інших економічних агентів, тим самим сприяючи стабільному економічному середовищу. Проте відсутність вичерпної специфікації щодо прав інтелектуальної власності стала гострою проблемою. Нехтування відстоюванням виключного права на свою інтелектуальну працю може призвести до втрати права власності [9].

Різноманітні типи інтелектуальної власності підпадають під парасольку промислової власності, включаючи винаходи, корисні моделі, промислові зразки та торгові марки. Особа, яка вкладає свої творчі здібності в будь-яке з цих підприємств, визнається автором такої інтелектуальної власності. При

поданні заявки на видачу патенту на винахід, корисну модель або промисловий зразок особа, визначена як автор, автоматично вважається законним власником, якщо докази не свідчать про інше.

Патенти, які охороняють винаходи, видаються Патентним відомством від імені уряду. Ефективність патентного захисту повністю залежить від заяв, оскільки саме ці положення встановлюють повний обсяг правового захисту. Термін дії патенту на винахід - 20 років. У випадку міжнародних патентів вони отримуються через рік після дати національного пріоритету винаходу.

Корисні моделі, хоч і схожі на винаходи, вважаються менш оригінальними. Вони спеціально обмежуються технічними пристроями і не можуть охоплювати технології чи промислові методи, на відміну від винаходів. Однією з переваг отримання патенту на корисну модель є спрощений процес подання заявки. Патентне відомство вимагає лише надання офіційної документації, без проведення експертизи патентоспроможності. Термін дії патенту на корисну модель становить 5 років з можливістю продовження ще на 3 роки [18].

Виробництво продукту промисловим шляхом створює промисловий зразок, який є конструктивним рішенням для цього продукту. Візуальна привабливість продукту або його упаковки відіграє важливу роль у захопленні потенційних споживачів і формуванні їхніх переваг щодо конкретного виробника. Отримання виданого державою патенту на промисловий зразок пропонує надійніший юридичний захист порівняно з захистом лише авторського права, оскільки останнє захищає виключно дизайн без офіційного посвідчення від держави.

Виробники використовують товарні знаки як засіб створення стійкого споживчого попиту на свою продукцію. Ці торговельні марки, які також можуть називатися знаками обслуговування, брендами або просто торговими марками, служать подвійній меті — гарантувати якість продукції та привертати увагу споживачів. Завдяки цьому торговельні марки дозволяють споживачам приймати обґрунтовані рішення про покупку. Щоб запобігти

підробці та недобросовісній конкуренції, торговельні марки можна самостійно розробляти та реєструвати відповідно до встановлених протоколів. Після створення торгової марки можна використовувати для багатьох цілей і ефективно просувати за допомогою проактивних рекламних кампаній.

Метою авторського права та суміжних прав є захист творчих робіт від несанкціонованого відтворення, виконання чи розповсюдження. Ці правові стандарти не лише забезпечують захист, але й надають авторам наукових, літературних і художніх творів певні привілеї щодо контролю та використання своїх творів.

Визначення інтелектуальної власності було розширено, щоб охопити додаткові форми ексклюзивних досягнень. Тепер це включає те, що зазвичай називають ноу-хау, а також технологію, що використовується в інтегральних схемах. Словосполучення «ноу-хау» відноситься до будь-якої секретної інформації, що охоплює деталі виробництва, технічні елементи, економічні аспекти, організаційні питання, а також науково-технічні відкриття. Він також охоплює досвід професійних практик, які мають комерційну цінність через їх обмежену доступність і нерозкритий характер. Такі знання визнаються комерційною таємницею та охороняються законодавством про комерційну таємницю.

Є унікальні атрибути, які відрізняють права інтелектуальної власності від інших видів власності. Ці права мають певний термін дії, обмежені певними географічними регіонами, мають абсолютну владу та є виключною власністю без будь-якого зовнішнього втручання. Після закінчення терміну дії цих законних прав об'єкти інтелектуальної власності переходять у суспільне надбання, надаючи будь-кому можливість необмеженого використання. [13]

У сучасну цифрову епоху існує нагальний попит на стимули, які сприятимуть постійному зростанню винахідницьких зусиль. Інтелектуальні права стали першорядним інструментом для створення комплексних інноваційних систем, які впливають на всі аспекти організацій, підприємств і навіть більш широких регіональних і національних економік. Інтелектуальна

власність відіграє ключову роль у підвищенні ефективності використання та тиражування інтелектуальних активів. Він слугує механізмом управління ринком інновацій на державному рівні, надаючи можливість підприємствам підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції, збільшувати інвестиційну привабливість і захищати інтелектуальні ресурси законними засобами.

У сфері цифрової економіки основа лежить в концепції інтелектуальної власності. Однак існує відсутність консенсусу щодо впливу інтелектуальної власності на сприяння інноваціям. Одна з точок зору стверджує, що захист прав інтелектуальної власності дозволяє винахідникам ефективно виводити свої винаходи на ринок, забезпечуючи таким чином стимул для інвестування праці, часу та капіталу у винахідницьку діяльність. Такий підхід сприяє спеціалізації винахідників в інноваційному процесі, що призводить до підвищення ефективності. Крім того, це полегшує передачу технологій від більш розвинених країн до країн, що розвиваються, тим самим сприяючи економічному розвитку останніх.

Крім того, наявність інтелектуальної власності надає компаніям можливість отримувати прибуток від своїх інвестицій у дослідження та розробки, тим самим мотивуючи їх продовжувати інвестувати в прогрес. Вартість інтелектуальної власності відіграє суттєву роль у визначенні загальної вартості компаній у розвинених країнах. Очевидно, що права інтелектуальної власності відіграють вирішальну роль у цифровій економіці, оскільки вони не лише сприяють інноваціям, але й гарантують, що ті, хто впроваджує інновації, отримають належну винагороду, таким чином сприяючи економічному розвитку [45].

Не слід забувати про негативні наслідки розвитку та захисту інтелектуальної власності. Видача патентів, наприклад, призводить до тимчасових монополій, які перешкоджають ефективному розподілу ресурсів. Це пояснюється тим, що дослідники не можуть вдосконалювати винахід до закінчення терміну дії патенту. Крім того, патенти спеціально розроблені, щоб

перешкоджати створенню альтернативних технологій. Дохід, отриманий від запатентованого винаходу, по суті становить монопольну ренту, оскільки він представляє винятковий прибуток, яким користується власник патенту. Крім того, сам процес патентування збільшує вартість і ускладнює подальші інновації, оскільки винахідники повинні не тільки платити за патент, але й витратити час на його реєстрацію. Отже, інтелектуальна власність і пов'язаний з нею патентний захист можуть як стимулювати, так і перешкоджати інноваційному прогресу суспільства.

Одним з найважливіших аспектів управління державою є нагляд за економікою шляхом впровадження заходів із захисту інтелектуальної власності. Це є потужним інструментом для сприяння інноваціям, науковому прогресу та технологічному прогресу. Держава надає підприємцям тимчасову законну «монополію», надаючи їм конкурентну перевагу для комерціалізації своїх винаходів, стимулювання розвитку нових технологій і прискорення науково-технічного зростання. Ця монополія, як правило, обмежена за часом і може припинитися, коли автор передає право власності на свою творчу роботу іншій організації. Цей принцип застосовується до патентів на винаходи та доказів торгових марок. Надавши тимчасову монополію, підприємці можуть отримувати додаткові прибутки, ефективно задовольняючи вимоги ринку. Розвинуті країни продемонстрували, що ця тимчасова монополія дає малим підприємствам змогу створити сильну присутність на ринку, витіснити менш активних виробників і стимулювати структурні зміни в економіці. Хоча певні види інтелектуальної власності, такі як ноу-хау, можуть мати де-факто монополію, їх продаж не усуває монополію власника, яка може зберігатися протягом значного періоду часу. Крім того, деякі об'єкти інтелектуальної власності, такі як відкриття та нові знання, не є об'єктами приватної чи державної монополії, що забезпечує соціальний прогрес [53].

Питання регулювання прав інтелектуальної власності є багатоаспектним, що входить до компетенції різних міжнародних організацій. Серед цих організацій – Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) і Світова

організація торгівлі (COT), обидві діють згідно з Угодою ТРІПС, щоб створити справедливу та доступну глобальну систему винагороди за творчі роботи. Важливість захисту інтелектуальної власності неможливо переоцінити, коли йдеться про формування цифрової економіки. Однак ВОІВ стикається з труднощами у підтримці повного обліку реєстрацій авторського права та суміжних прав, що ускладнює оцінку позицій країн на світовому ринку інтелектуальної власності. Щоб вирішити цю проблему, промислові об'єкти інтелектуальної власності використовуються для виявлення шаблонів у застосуванні інтелектуальної власності. Економічні переваги, отримані від використання інтелектуальної власності, є очевидними, що дозволяє творцям визначати масштаби своїх творчих зусиль, рівень творчої продукції, обмін інтелектуальними продуктами та отримання матеріальної винагороди за свій інтелектуальний капітал.

Висновки до першого розділу

1. Інтелектуальна власність займає центральне місце у міжнародній торгівлі, значною мірою визначаючи конкурентоспроможність і економічний розвиток країн. Специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі включає кілька важливих аспектів. Серед них: створення унікальних можливостей для підприємств, що дозволяє їм захищати свої інновації та технології від недобросовісної конкуренції; глобальне поширення технологій та знань; необхідність гармонізації законодавчих і регуляторних механізмів між країнами; є важливим інструментом для захисту національних економічних інтересів. Країни, що ефективно захищають свої інтелектуальні активи, здатні краще захищати свої технологічні переваги на міжнародному ринку, що сприяє їх стратегічному економічному зростанню. Специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі полягає у її здатності забезпечувати захист інновацій, сприяти глобальному поширенню знань, гармонізувати регуляторні системи та створювати нові ринки й бізнес-моделі.

Ці аспекти підкреслюють важливість інтелектуальної власності для сучасної світової економіки.

2. Особливості регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності мають велике значення для забезпечення ефективного захисту прав власників і сприяння інноваційному розвитку. Різноманітність національних правових систем і стандартів охорони інтелектуальної власності створює значні виклики для гармонізації міжнародного законодавства. Кожна країна має свої специфічні вимоги до патентування, реєстрації торгових марок і захисту авторських прав, що може ускладнювати трансграничну торгівлю інтелектуальними активами.

3. Міжнародні угоди, такі як Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), відіграють важливу роль у встановленні мінімальних стандартів захисту інтелектуальної власності на глобальному рівні. Вони сприяють зниженню бар'єрів для торгівлі та забезпечують правову основу для вирішення спорів між країнами. Існує потреба у ефективному механізмі вирішення суперечок, пов'язаних з порушеннями прав інтелектуальної власності в міжнародній торгівлі. Світова організація торгівлі (СОТ) та інші міжнародні інституції забезпечують платформи для розгляду таких суперечок, що сприяє захисту прав власників та підтримці справедливої конкуренції на ринку.

4. Важливим аспектом є співпраця між країнами для створення ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності. Це включає обмін інформацією, спільні зусилля у боротьбі з порушеннями прав, а також розвиток міжнародних ініціатив для підтримки інноваційного розвитку. Регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності вимагає комплексного підходу. Він включає гармонізацію національних законодавств, впровадження міжнародних стандартів, ефективне вирішення спорів, адаптацію до новітніх технологій та міжнародну співпрацю. Ці заходи сприяють захисту прав інтелектуальної власності, підтримці інновацій та забезпеченню справедливої конкуренції на глобальному ринку.

РОЗДІЛ 2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ОБ'ЄКТАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПОГЛИБЛЕННЯ УЧАСТІ УКРАЇНИ

2.1. Сучасний стан міжнародного ринку об'єктів інтелектуальної власності

Використовуючи величезний резервуар інтелектуального потенціалу, нація може отримати величезну конкурентну перевагу та стати лідером на світовій торговій арені. Ці переваги дозволяють країні повністю отримати капітал від інвестицій в активи інтелектуальної власності та міжнародний досвід у виробництві товарів і послуг, які значною мірою залежать від інтелектуальної майстерності.

Інвестиції в НДР є одним із факторів, що сприяють збільшенню міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності. Країни-лідери за рівнем доходів, на які припадає приблизно 80% світового обсягу, включають

Ізраїль (4,25%), Республіку Корея (4,24%), Швейцарію (3,37%), Швецію (3,25%) і Тайвань (3,16). %) [62]. На рисунку 2.1 показано внутрішні витрати НДР у 2022 році, розраховані на основі паритету купівельної спроможності національних валют.

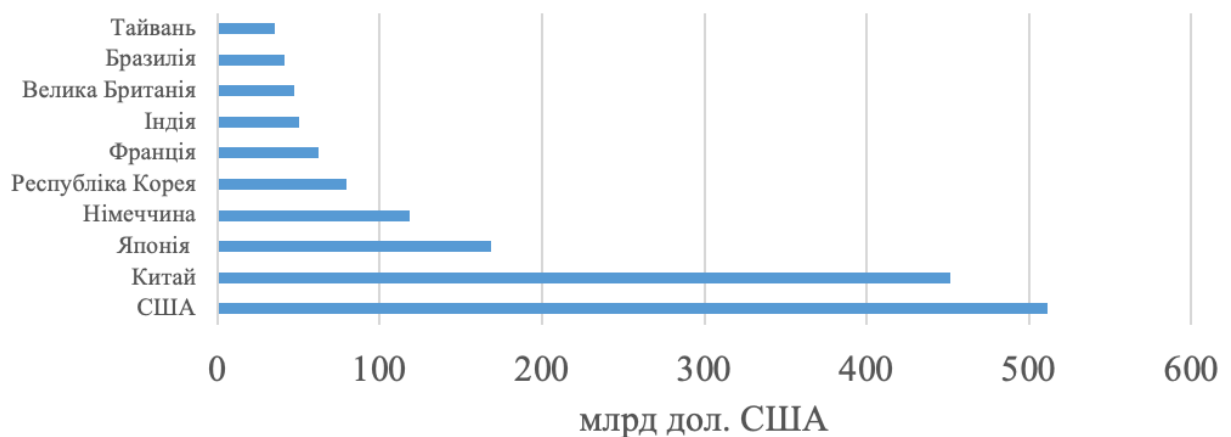

Рис. 2.1. Витрати на НДР за країнами світу у 2022 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [62]

За останні десять років домінуючою закономірністю світового ринку інтелектуальної власності стало розширення секторів, пов'язаних з наукомісткими товарами [62]. Ринки комп'ютерних систем, технологічних установок, телекомунікацій, комп'ютерного обладнання та фармацевтичних препаратів зазнали найзначніших темпів зростання, що призвело до значних прибутків для транснаціональних корпорацій і розвинених країн.

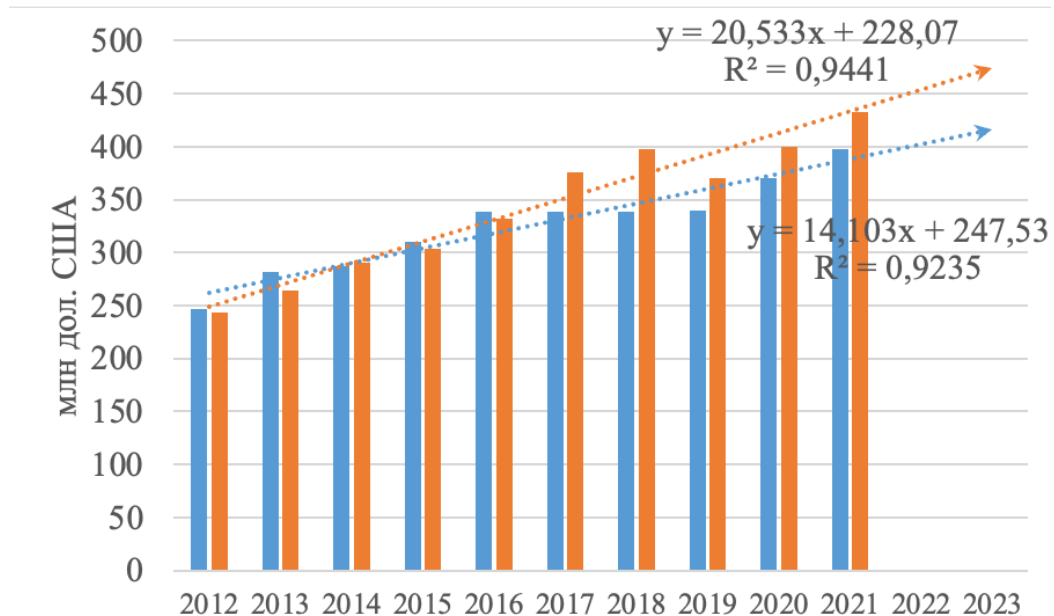

Рис. 2.2. Динаміка світового експорту та імпорту об'єктів інтелектуальної власності

Джерело: складено автором за матеріалами [62]

Важливо підкреслити появу певного сегменту на світовому ринку інтелектуальної власності, де суб'єкти господарювання не бажають поспішно відмовлятися від своїх активів інтелектуальної власності. Це призвело до встановлення певних зон утворення технологічної ренти (надприбутку). До відомих країн у цьому відношенні належать США, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія та інші розвинені країни Західної Європи [40].

Розвинуті країни займають чільне місце на світовому ринку інтелектуальних активів, оскільки нові знання у формі різноманітних технологій, винаходів тощо сприяють 70-90% зростання їх ВВП [40]. Однак

Китай є винятком із цієї тенденції, оскільки його відносять до категорії країн, що розвиваються. Незважаючи на свій статус розвитку, Китай не тільки займає лідируючу позицію на світовому ринку активів інтелектуальної власності, але й є кращим в інших сферах.

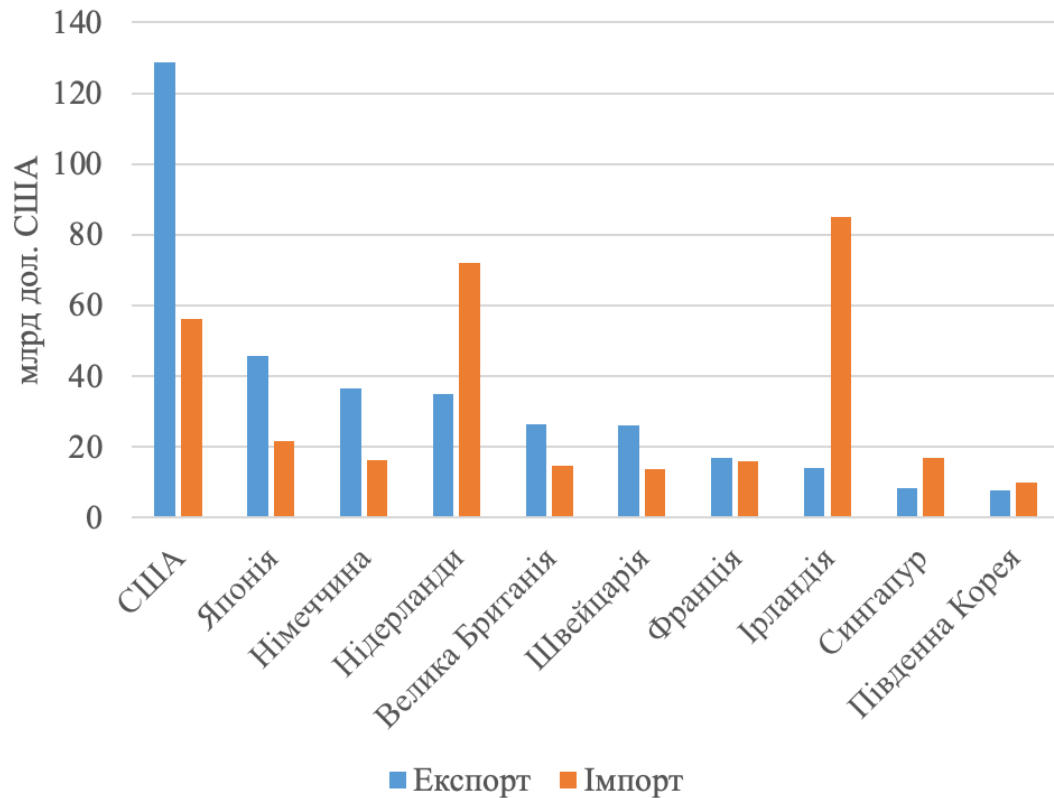

Рис. 2.3. Експорт та імпорт об'єктів інтелектуальної власності за країнами світу у 2022 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [40]

У рейтингу ГІІ 2022 року Швейцарія посіла перше місце як найбільш інноваційна економіка. На другому місці – Швеція, за нею йдуть Сполучені Штати Америки (США), Велика Британія та Республіка Корея [40].

У сучасному контексті економічний прогрес націй все більше залежить від інноваційних зусиль, які захищені законами про інтелектуальну власність. Щоб оцінити рівень інновацій у країні, Глобальний індекс інновацій (ГІІ) використовується як інструмент вимірювання, як показано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Найбільш інноваційні економіки за ГПІ у 2023 р.

Ранг	Країна	Показник ГПІ
1	Швейцарія	67,6
2	Швеція	64,2
3	США	63,5
4	Велика Британія	62,4
5	Сінгапур	61,5
6	Фінляндія	61,2
7	Нідерланди	60,4
8	Німеччина	58,8
9	Данія	58,7
10	Південна Корея	58,6

Джерело: складено автором за матеріалами: [40].

Використання та торгівля зареєстрованими активами інтелектуальної власності створює значну частину національних прибутків у розвинених країнах. За численними оцінками експертів, у США, Китаї та Індії за останні роки частка високотехнологічних товарів у загальному експорті промислової продукції перевищила 20%. Одночасно вартість активів інтелектуальної власності сприяє до 80% щорічного валового збільшення внутрішнього продукту (ВВП) у багатьох розвинених країнах.

Як зазначає Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), юридичні та фізичні особи в розвинутих і деяких країнах, що розвиваються, високо цінують міжнародний захист інтелектуальної власності, зокрема через патентування. Примітно, що Китай лідирує за кількістю поданих патентних заявок, як показало нещодавнє дослідження. Тенденція до збільшення кількості заявок на міжнародні патенти в рамках ВОІВ зберігається, причому як Китай, так і США є найбільшими користувачами, демонструючи постійне покращення, незважаючи на виклики, пов'язані з пандемією COVID-19. За кількістю поданих заявок на торговельну марку та виданих патентів на винаходи у 2022 році Китай і США виділяються лідерами. Крім того, за кількістю поданих заявок і виданих патентів на промислові зразки лідирують Китай і Німеччина. Загальна кількість поданих заявок на торговельні марки

зросла на 14% у 2022 році. На рисунку 2.4 представлено візуальне представлення найактивніших країн у сфері інтелектуальної власності у 2021 році, демонструючи кількість патентних заявок, торговельних марок, промислових зразків, корисних моделей, і застосування винаходів (рис. 2.4).

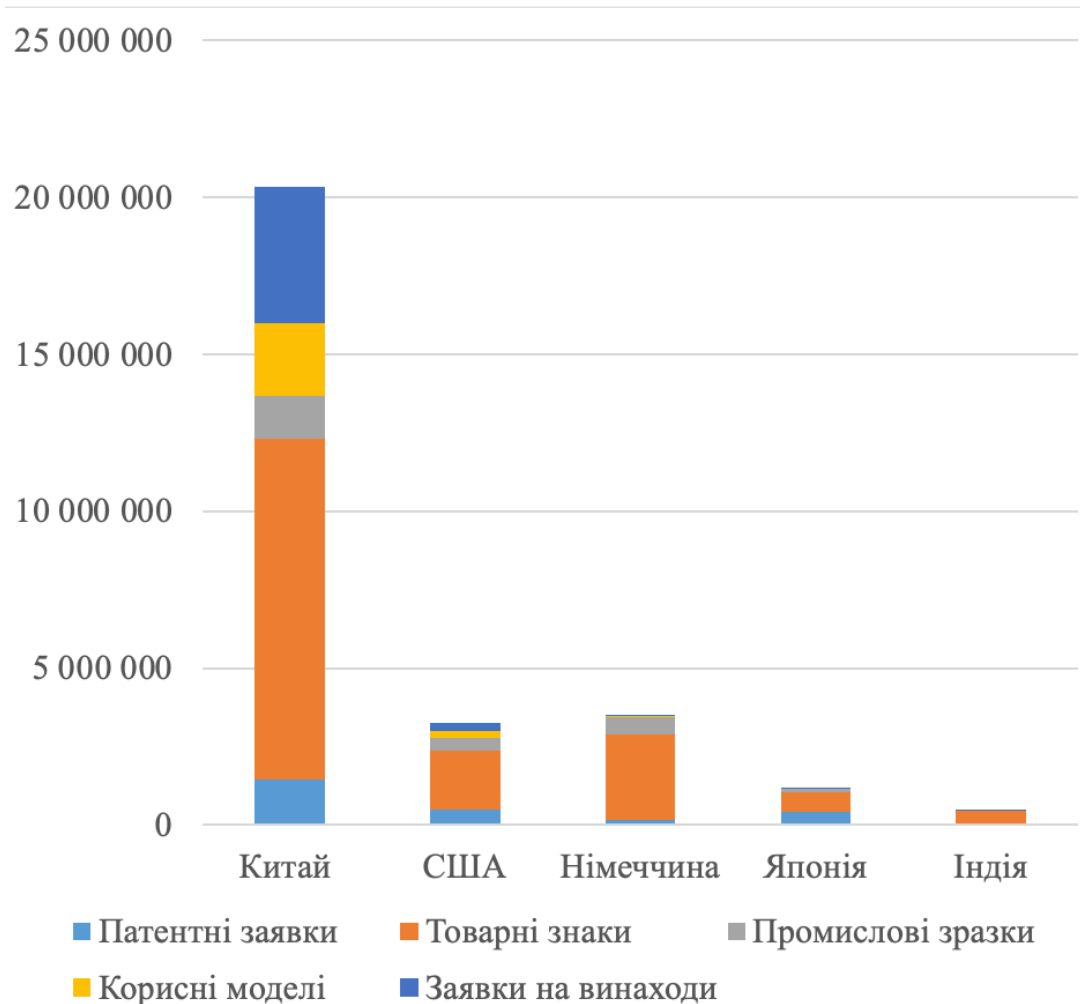

Рис. 2.4. Кількість зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності у найбільш активних у цій сфері країнах світу у 2022 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [40]

Рейтинг найбільш інноваційних компаній, складений за кількістю патентів, отриманих від USPTO (United States Patent and Trademark Office), наведено в таблиці 2.2. У результаті виробники, що спеціалізуються на електронних компонентах і обладнанні, такі як LG Electronics Inc і Taiwan Semiconductor, відчувають значне зростання в своїх рейтингах.

Таблиця 2.2

Компанії, які отримали найбільшу кількість патентів за 2018-2023 рр.

Ранг	Компанія	Кількість патентів
1	Samsung Electronics	44173
2	IBM	20679
3	LG Corp	17293
4	Canon Inc.	16671
5	Huawei Technologies	15534
6	Intel Corporation	14128
7	Qualcomm Inc.	13367
8	Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC)	11830
9	Sony Corporation	11281
10	Microsoft Corporation	10675

Джерело: складено автором за матеріалами: [55].

У результаті дослідження була встановлена кореляція між економічним зростанням країни та кількістю поданих патентних заявок. Коефіцієнт кореляції між ВВП (у трильйонах доларів США) та кількістю патентів становить 0,70. Це свідчить про досить сильну позитивну кореляцію між цими показниками: зростання ВВП зазвичай супроводжується збільшенням кількості патентів (рис. 2.5).

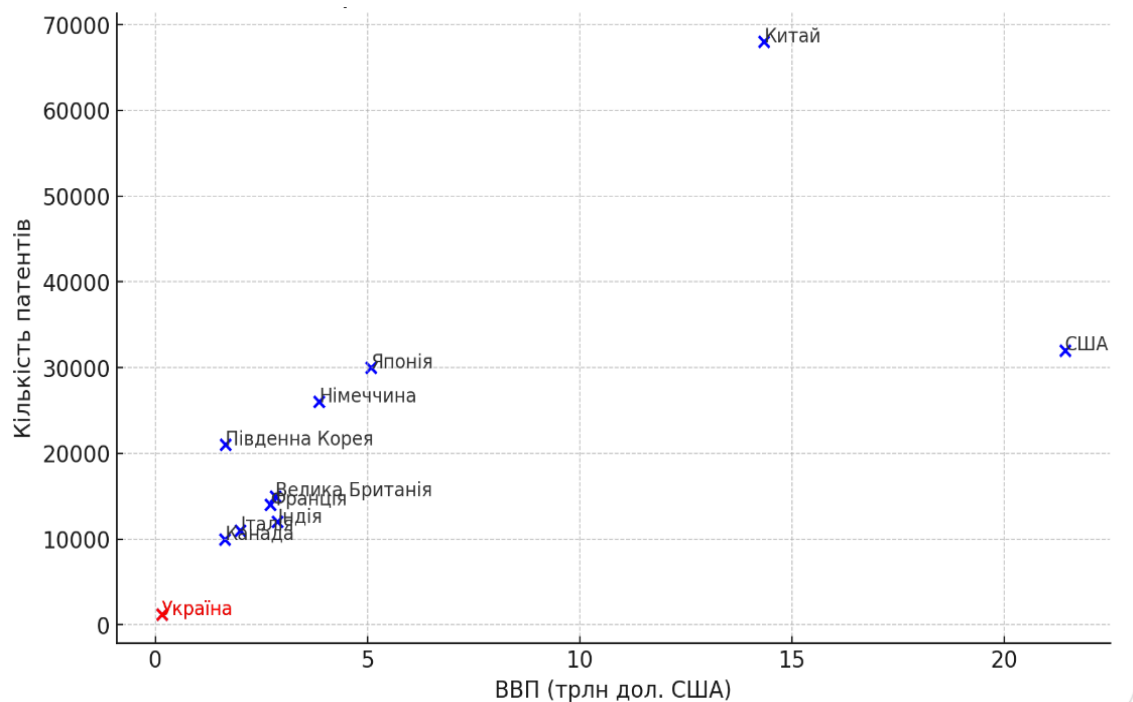

Рис. 2.5. Кореляція між кількістю патентів та ВВП країни (складено автором за матеріалами [37])

За останні десятиліття Китай і США досягли значних успіхів у своїх економіках, ставши провідними експортерами нових технологій і винаходів. Хоча США традиційно були найкращим напрямком для іноземних осіб та організацій, які прагнуть захистити патенти, ситуація змінюється на користь Китаю. За останні десять років у Китаї спостерігається значний сплеск патентних заявок на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.

Аналізуючи рейтинги патентних заявок у різних країнах, стає очевидним зростання домінування Китаю в цій галузі, тоді як розрив між Китаєм і Сполученими Штатами продовжує збільшуватися з кожним роком. Наразі Азія займає найбільшу частку світового ринку інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність має велике значення для Сполучених Штатів. Багато країн світу при створенні законів про захист прав інтелектуальної власності орієнтуються на США, оскільки ця країна навіть включила такий захист у свою Конституцію. Прихильність США до креативності, інновацій, досліджень і розробок, що відображено в їх значних бюджетних асигнуваннях, сприяла їх статусу як глобальної економічної сили.

Згідно з даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Німеччина займає високі позиції в різних категоріях промислової інтелектуальної власності. Зокрема, Німеччина займає 5 місце за патентами, 4 місце за товарними знаками та 2 місце за промисловими зразками. Більшість заявок на реєстрацію об'єктів промислової власності надходять від іноземних організацій, що демонструє міжнародну спрямованість діяльності Німеччини в цій сфері.

Японія займає четверте місце на світовому ринку інтелектуальної власності. Завдяки стратегічному підходу, Японія має великі шанси потрапити до трійки лідерів у майбутньому. За період з 2014 по 2019 роки в Японії спостерігалось значне зростання кількості патентних заявок та запитів на реєстрацію торгових марок, переважно від місцевих організацій. Це свідчить про зростання та розвиток національного ринку інтелектуальної власності.

Південна Корея посідає 5 місце на світовому ринку інтелектуальної власності. Вона займає 4 місце за патентами, 11 місце за товарними знаками та 3 місце за промисловими зразками. Більшість патентних заявок і реєстрацій торгових марок походять від жителів Південної Кореї, що підкреслює процвітання національного ринку інтелектуальної промислової власності.

Франція посідає 6 місце на світовому ринку об'єктів інтелектуальної власності. За патентами, товарними знаками та промисловими зразками Франція займає відповідно 6, 5 та 9 місця. Велика Британія також є помітним гравцем на світовому ринку інтелектуальної власності, займаючи 7 місце загалом та 7 місце за кількістю патентних заявок і 8 місце за заявками на реєстрацію торгових марок і промислових зразків.

Італія займає 8 місце на світовому ринку інтелектуальної власності. Вона посідає 10 місце за патентами, 12 місце за товарними знаками та 5 місце за промисловими зразками. Швейцарія займає 9 місце, зокрема 8 місце за патентами, 14 місце за товарними знаками та 11 місце за промисловими зразками.

Незважаючи на те, що Індія є країною, що розвивається, вона входить до десятки найкращих країн на світовому ринку інтелектуальної власності. Індія займає 12 місце за патентами, 9 місце за товарними знаками та 13 місце за промисловими зразками.

Основна увага інтелектуальної власності на світовому ринку зосереджена на розвинених країнах, оскільки вони володіють значною частиною нових знань у вигляді технологій, винаходів тощо. На це припадає 70-90% зростання їхнього ВВП, що підкреслює вирішальну роль інтелектуальної власності у підвищенні конкурентоспроможності як підприємств, так і націй на міжнародному ринку.

Резиденти країн, що розвиваються, домінують у заявках на реєстрацію промислової інтелектуальної власності, підкреслюючи наголос на інноваціях на національному рівні та дослідженнях і розробках (НДДКР) у покращенні співпраці у цій сфері.

Збільшення фінансових зобов'язань Китаю перед НДР відіграє вирішальну роль у активізації участі країни у створенні регіональних рамок для регулювання торгівлі інтелектуальною власністю. Китай займає провідне місце на світовому ринку інтелектуальної власності, лідируючи в кожній категорії, включаючи патенти, торгові марки та промислові зразки.

Сучасний стан міжнародного ринку об'єктів інтелектуальної власності характеризується динамічним розвитком і значною конкуренцією між провідними країнами світу. В останні десятиліття Китай і США стали лідерами на цьому ринку, демонструючи значні економічні успіхи та високий рівень інноваційної активності. Китай, зокрема, значно збільшив кількість патентних заявок, корисних моделей і промислових зразків, поступово скорочуючи розрив зі Сполученими Штатами.

Азія загалом займає домінуючу позицію на світовому ринку інтелектуальної власності, причому країни регіону, такі як Південна Корея і Японія, також показують високі результати в кількості поданих патентних заявок. США залишаються провідним напрямком для захисту інтелектуальної власності завдяки розвиненій правовій системі та значним інвестиціям у наукові дослідження та розробки.

Європейські країни, такі як Німеччина, Франція, Велика Британія та Італія, продовжують зберігати високі позиції на світовому ринку інтелектуальної власності, активно залучаючи іноземні організації до реєстрації об'єктів інтелектуальної власності. Швейцарія і Індія також демонструють значний прогрес у цій сфері, підтверджуючи свої позиції в десятці найбільш інноваційних країн світу.

Таким чином, сучасний ринок об'єктів інтелектуальної власності є складним і багатограним, із чіткою тенденцією до глобалізації та зростаючої ролі інновацій у забезпеченні економічного розвитку країн. Конкуренція за лідерство у цій сфері сприяє покращенню правового регулювання, стимулюванню інновацій та розширенню можливостей для міжнародного співробітництва.

2.2. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності

Розвиток наукоємних технологій неможливий без належної освіти, яка є фундаментальною основою для цього процесу. Для підтримки конкурентоспроможності на ринку праці, який постійно змінюється, люди повинні постійно вдосконалювати свої знання та навички. Проте, поряд із необхідністю постійного професійного розвитку, багато країн стикаються з проблемою неписьменності. Крім того, багато винахідників не приділяють достатньої уваги правовому захисту своїх творінь, що призводить до обмежених можливостей продажу незахищених товарів.

Відсутність інвестицій у дослідження та розробки є значною перешкодою для розвитку ринків інтелектуальної власності в більшості країн, що розвиваються. Ці країни переважно покладаються на імпорт технологій, а не на створення власних, через недостатність венчурного фінансування та інвестицій в інновації.

Транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль на світовому ринку технологій, активно обмінюючись результатами своїх досліджень між материнськими та дочірніми компаніями. Такий підхід сприяв тому, що міжнародний ринок технологій випередив національні аналоги за рівнем прогресу. Близько двох третин всіх глобальних технологічних обмінів відбувається всередині самих ТНК, що призводить до монополізації світового ринку технологій, де деякі компанії контролюють до 90% ринку. Цей ринок можна поділити на два рівні відповідно до технологічного розриву між країнами з різним рівнем економічного розвитку. Високі технології здебільшого обмінюються між розвиненими країнами, тоді як середні та низькі технології часто експортуються на нові ринки.

Світова економіка стає дедалі більш інтелектуалізованою завдяки міжнародному ринку об'єктів інтелектуальної власності. Експорт технологій, захищених правами інтелектуальної власності, сприяє збільшенню прибутку,

а імпорт таких технологій забезпечує доступ до передових інновацій та економію на дослідженнях і розробках. Однак, деякі країни все ще нехтують правами інтелектуальної власності, що гальмує розвиток світового ринку цих об'єктів.

Захист інтелектуальної власності в цифровій сфері є ще одним важливим аспектом. Під час обміну конфіденційною інформацією, як-от кресленнями, планами або іншими знаннями, необхідно впроваджувати методи управління ризиками для оцінки потенційного впливу втрати інтелектуальної власності на бізнес. Для кращого розуміння підходів до захисту інтелектуальної власності в різних країнах слід розглянути національні стратегії, зосереджуючись на лідерах у цій галузі (таблиці 2.3).

Таблиця 2.3

Національні стратегії щодо міжнародної торгівлі об'єктами
інтелектуальної власності

Країна	Національні стратегії
США	1. Підтримка науково-дослідних установ та інноваційних підприємств. 2. Захист прав інтелектуальної власності через патентне законодавство. 3. Створення сприятливих умов для комерціалізації наукових розробок.
Китай	1. Масштабні інвестиції в наукові дослідження та розробки. 2. Стимулювання національних компаній до патентування винаходів. 3. Впровадження державної підтримки для виходу на міжнародні ринки.
Японія	1. Підтримка інноваційних підприємств через фінансові гранти та податкові пільги. 2. Розвиток інфраструктури для захисту інтелектуальної власності. 3. Спрощення процедур патентування для малих та середніх підприємств.
Німеччина	1. Підтримка науково-дослідних установ. 2. Сприяння технологічному трансферу через державні програми. 3. Захист інтелектуальної власності через суворе патентне законодавство.
Південна Корея	1. Інвестиції в дослідження та розробки. 2. Стимулювання національних компаній до міжнародної патентної діяльності. 3. Підтримка експорту інноваційних продуктів.
Велика Британія	1. Підтримка інноваційних стартапів через фінансові програми. 2. Захист прав інтелектуальної власності через патентне та авторське право. 3. Сприяння комерціалізації наукових досліджень через університетські інкубатори.

Продовження таблиці 2.3

Країна	Національні стратегії
Франція	1. Розвиток державних та приватних науково-дослідних центрів. 2. Захист інтелектуальної власності через законодавчі ініціативи. 3. Підтримка експорту високотехнологічних продуктів.
Україна	1. Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері інтелектуальної власності. 2. Підтримка науково-дослідних установ та інноваційних підприємств. 3. Захист прав інтелектуальної власності через вдосконалення патентного законодавства.

Таблиця складена автором за матеріалами [62]

Очікується зростання кількості випадків крадіжки інтелектуальної власності в різних секторах, зокрема в енергопостачанні та комунальних послугах (68,8%), телекомунікаціях (68,8%), промислових товарах та послугах (64,7%), а також автомобільній промисловості (63,9%). Крім того, підвищується ймовірність спроб інсайдерів викрасти інтелектуальну власність в автомобільному (32,2%), нафтогазовому (27,2%) та нерухомості (26,2%) секторах [4].

Для захисту від крадіжок інтелектуальної власності необхідно вжити низку заходів, таких як ідентифікація критичних активів, включаючи вихідний код та інформацію про клієнтів. Важливо, щоб усі партнери та постачальники активно співпрацювали з програмами кіберризиків. Потрібно оцінити потенційні ризики, пов'язані з доступністю інтелектуальної власності, і вивчити конкурентний ландшафт для виявлення нових кіберзагроз.

Захист репутації бренду та ринкових позицій в умовах крадіжок інтелектуальної власності потребує підвищення кіберстійкості. Комплексна стратегія кібербезпеки повинна включати не лише технічні знання та інвестиції в ІТ, але й розробку резервних планів. Організації мають оцінювати кіберризики у контексті своїх стратегічних цілей, щоб зрозуміти можливі негативні наслідки.

Відсутність єдиного глобального ринку інтелектуальної власності залишається серйозною проблемою. Незважаючи на зусилля країн-інноваторів зі створення міжнародних правових рамок для захисту та регулювання

інтелектуальної власності, існує суперечність між наднаціональними джерелами правового регулювання та пріоритетністю національного та територіального захисту. Це створює перешкоди для обміну інтелектуальними продуктами через різницю в регулятивній практиці та процедурах отримання охоронних документів, а також накладає значний фінансовий тягар на правовласників, підриваючи економічну життєздатність інтелектуальних активів.

Сучасне правове регулювання комерціалізації інтелектуальних активів створює протиріччя між наданням монопольних зон прибутку для правовласників та антимонопольним регулюванням, яке обмежує підприємницьку діяльність власників виключних прав для запобігання недобросовісній конкуренції та зловживанню правами.

Як показано на рисунку 2.5, Україна наразі покладається на імпорт об'єктів інтелектуальної власності, що призводить до чистого дефіциту в цій сфері.

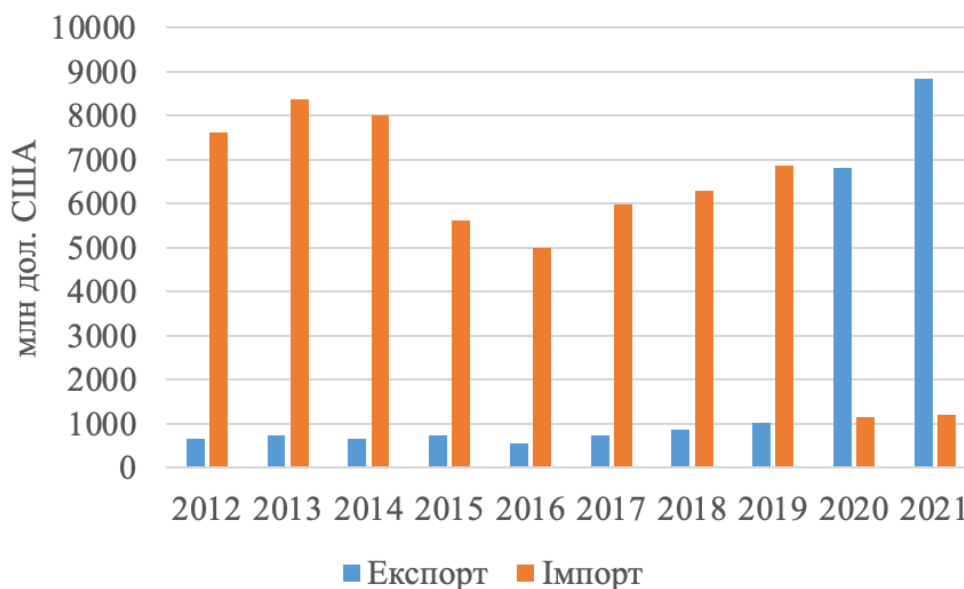

Рис. 2.5. Експорт та імпорт об'єктів інтелектуальної власності Україною у 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Щоб розглянути повністю експорт та імпорт інтелектуальної власності, наведемо структуру зовнішньої торгівлі об'єктами інтелектуальної власності в Україні за 2021 рік (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Структура об'єктів інтелектуальної власності у зовнішній торгівлі України у 2021 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Як і раніше, Україна продовжує експортувати дослідження та розробки, одночасно імпортуючи отримані похідні у формі ліцензій, ноу-хау та патентів. Попри докладені зусилля для скорочення диспропорції між експортом та імпортом активів інтелектуальної власності, баланс залишається пасивним.

Основною складовою зовнішньої торгівлі України об'єктами інтелектуальної власності є плата за використання цих об'єктів. Це свідчить про те, що Україна робить ставку на імпорт послуг, пов'язаних з інтелектуальною власністю, що перешкоджає просуванню інноваційного виробництва в різних секторах. Як наслідок, країна не здатна конкурувати в секторах, які значно залежать від зовнішніх запозичень. Домінуючими в структурі імпорту інтелектуальної власності є комп'ютерні послуги (понад 30%). Науково-дослідницькі та аудіовізуальні послуги становлять лише 2% та 7% відповідно.

Процес патентування залишається важливою проблемою у сфері інтелектуальної власності в Україні. Науковий потенціал країни не відображений у відповідних показниках через кілька факторів:

Відсутність у заявників чіткого розуміння правових засад управління та розпорядження інтелектуальною власністю, а також дефіцит спеціалістів у сфері правової охорони.

1) Недостатнє розуміння бізнесом необхідності отримання патентів.

2) Відсутність комплексного плану ефективного управління правами інтелектуальної власності на організаційному та галузевому рівнях.

3) Неадекватна винагорода експертів, які займаються дослідженнями, розробками та монетизацією прав інтелектуальної власності.

Для посилення позицій України у світовій торгівлі та на ринку активів інтелектуальної власності необхідно враховувати такі сприятливі фактори:

1) Участь країни в міжнародних інтелектуальних угодах.

2) Удосконалення законодавства та узгодження з найкращими міжнародними практиками.

3) Захист національних інтересів у співпраці з великими експортерами інтелектуальної власності.

4) Сприяння високодоступному внутрішньому ринку для об'єктів інтелектуальної власності.

Зниження винахідницької діяльності можна пояснити невизначеністю перспектив патентування для бізнесу, неадекватною оплатою праці вчених-винахідників, дефіцитом кваліфікованих спеціалістів у сфері інтелектуальної власності, складним процесом патентування, відсутністю встановлених механізмів трансферу технологій та недостатнім фінансуванням підприємців у технологічному секторі.

Для перспективного розвитку участі України у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності необхідно зосередитися на покращенні правової бази, підвищенні обізнаності бізнесу щодо патентування,

забезпеченні адекватної винагороди науковцям та інвестуванні у створення сприятливих умов для комерціалізації інтелектуальних продуктів.

2.3. Пріоритети поглиблення участі України у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності

Поточний стан і майбутня траєкторія глобального ринку інтелектуальної власності визначаються рядом послідовних тенденцій. Основною рушійною силою законодавства про інтелектуальну власність є швидкий, масштабний і трансформаційний характер технологічного прогресу. У сучасній економіці інтелектуальна власність має важливе значення, а ринок високих технологій за розміром перевершує енергетичний ринок. Крім того, нематеріальні активи складають більшу частину активів великих корпорацій порівняно з матеріальними активами. Варто зазначити, що інвестиції в дослідження та розробки зростають майже в усіх країнах світу.

З розвитком технологій зростає важливість захисту прав інтелектуальної власності. Ці технологічні досягнення дозволяють підвищити конкурентні переваги, що випливають із новаторських інновацій. Однак, ці сучасні технології також породжують нові юридичні виклики.

Проблема піратства залишається актуальною для авторського права. Поява цифрових технологій значно сприяла актам "піратства", створюючи нові виклики для захисту авторського права та суміжних прав звичайними підходами. Поточна тенденція полягає у модифікації авторського права, щоб узгодити його з новими бізнес-моделями для розповсюдження цифрового контенту, замість фокусування виключно на покаранні порушників і стримуванні піратства. Необхідно створити систему авторського права, яка була б достатньо гнучкою для адаптації до постійно змінюваного цифрового простору.

Розвиток цифрових технологій призвів до появи інноваційних методів комунікації та обміну інформацією, що, у свою чергу, підвищило бажання змінити закони про інтелектуальну власність. Концепція відкритого доступу

до інформації, яка традиційно асоціюється з інформаційним правом, набуває значення в сферах технологій і культури.

Європейський Союз ухвалив колективне рішення впровадити "Систему відкритої науки" до 2020 року, забезпечуючи необмежений доступ до дослідницьких даних і наукових публікацій, що фінансуються державними ресурсами, сприяючи широкому поширенню наукових знань.

В даний час ведуться спроби встановити єдині правила інтелектуальної власності на глобальному рівні, щоб забезпечити оптимальний захист прав інтелектуальної власності та сприяти економічному розвитку. Проте, ефективність цього підходу все ще залишається під питанням.

Одним із можливих рішень для протидії загрозам кібербезпеці є використання інноваційних технологій, таких як NFT (невзаємозамінні токени). Ці токени, що мають унікальне кодування, можуть слугувати обліковими даними для різних інтелектуальних творінь. Такі практики вже прийняті в кількох країнах. Концепція NFT виникла у 2013 році, а у 2017 році американська студія Larva Labs представила першу ініціативу NFT, відому як CryptoPunks. Сучасний тренд у сфері інвестицій спрямований на придбання як фізичних творів мистецтва, так і їх цифрових аналогів [56].

Підсумовуючи, необхідність адаптації законодавства про інтелектуальну власність до нових технологічних реалій є ключовою для підтримки конкурентоспроможності та інноваційного розвитку на глобальному ринку.

Розвиток оборонних технологій призвів до створення WIPO PROOF, надійного інструменту для отримання цифрового відбитка документа. Це цифрове підтвердження містить позначку дати й часу, що підтверджує існування документа в певний момент часу.

WIPO PROOF, окрема програма, запущена BOIB у 2020 році, пройшла оцінку її результатів, а також ретельний розгляд планів і бюджету організації. У зв'язку з цим було прийнято рішення про припинення надання цієї послуги. Станом на 31 січня 2022 року генерація токенів більше неможлива. Незважаючи на це, особи з наявними обліковими записами можуть

продовжувати отримувати доступ до панелі керування та використовувати служби для перевірки раніше згенерованих токенів і створення преміальних сертифікатів. Важливо відзначити, що всі ці послуги тепер пропонуються безкоштовно.

Технічні правила BOIV передбачають, що токени повинні зберігатися протягом п'яти років, починаючи з моменту їх створення, і не можуть бути поновлені або продовжені. Ми настійно рекомендуємо негайно отримати та зберегти свій маркер і оригінальний файл, щоб забезпечити дотримання цих правил.

Немає необхідності вказувати термін дії на токенах WIPO PROOF, оскільки вони вважаються дійсними безстроково. Для перевірки їх автентичності можна використовувати систему WIPO PROOF. Крім того, зовнішні платформи та утиліти з відкритим кодом легко доступні для цілей тестування [67].

Права інтелектуальної власності також можна захистити за допомогою смарт-контрактів. Ці контракти, що мають здатність до самопрограмування та самостійного виконання, пропонують засоби для захисту інтелектуальної власності.

Комп'ютерна програма, відома як смарт-контракт, спеціально створена для нагляду за адмініструванням та документуванням прав власності. Як правило, ці контракти призначені для роботи на основі технології блокчейн. Смарт-контракт складається з набору даних і функцій, які зберігаються за визначеною адресою в мережі блокчейн.

Мова програмування Solidity, яка використовується для розробки смарт-контрактів у мережі Ethereum, схожа на C або JavaScript і може бути перетворена в байт-код віртуальної машини Ethereum. Крім того, для цієї мети також використовуються Vyper і Serpent, які мають схожість з Python.

Сторони, залучені до смарт-контракту, підписують його за допомогою методів, подібних до тих, які використовуються для підписання та переказу коштів у існуючих мережах криптовалюти. Після підписання контракту він

зберігається в блокчейні та стає юридично обов'язковим. Для забезпечення ефективної автоматизації договірних зобов'язань необхідне живе середовище, що складається з вузлів блокчейну Ethereum. Це середовище забезпечує повну автоматизацію всіх аспектів контракту, гарантуючи, що смарт-контракти можуть працювати лише в середовищі, яке надає необмежений доступ до об'єктів контракту для виконання коду.

Вичерпний опис програми та єдиний підхід до реалізації є ключовими елементами, які мають бути включені в усі аспекти контракту. Спочатку метою ранніх смарт-контрактів було встановити чіткі параметри для нескладних відносин із мінімальними вимогами. Надаючи необмежений доступ до об'єктів контракту, смарт-контракти ефективно контролюють і забезпечують дотримання конкретних умов, викладених у пунктах контракту. Ці запрограмовані умови дозволяють смарт-контрактам самостійно приймати рішення. Отже, основоположним принципом смарт-контрактів є повна автоматизація та надійність договірних зобов'язань.

Для повсюдного впровадження смарт-контрактів, особливо в Україні, необхідно виконати певні передумови. По-перше, використання відкритих і закритих ключів, також відомих як асиметричне шифрування, набуває популярності як метод електронних підписів. По-друге, вкрай важливо мати відкриті, децентралізовані та надійні організації, які контролюють виконання транзакцій у договірній базі даних, що забезпечує усунення втручання людини. Ілюстрацією цієї концепції є застосування технології блокчейн у біткоїні.

Децентралізація середовища виконання смарт-контрактів відіграє вирішальну роль у визначенні його ефективності. Щоб проілюструвати цю тезу, розглянемо наступний сценарій: Ethereum, Codius, Counterparty і Solana належать до відомих блокчейн-платформ. При роботі з цифровою інформацією важливо оцінити достовірність її походження, як це відбувається, наприклад, при інтеграції центрів кореневої сертифікації SSL у бази даних сучасних веб-браузерів.

Метою смарт-контракту є керування діями конкретних суб'єктів. Особи, які погоджуються або приймають смарт-контракт, називаються підписантами. Процес підтвердження умов договору за допомогою електронних підписів схожий на підпис відправника під час переказу коштів у мережі Bitcoin. Цей підпис служить підтвердженням того, що транзакція була записана в блокчейні. Сфера дії контракту обмежена сутністю, яка існує в межах інтелектуального контракту. Контракт може стосуватися лише суб'єкта, до якого смарт-контракт має необмежений і прямий доступ.

Щоб смарт-контракт працював ефективно, необхідно надати вичерпний математичний опис його умов, який можна закодувати в самому контракті. Виконання умов договору залежить від конкретних умов, визначених логічною структурою предмета договору.

Для придбання децентралізованого сховища для смарт-контракту необхідно використовувати розподілену платформу, що передбачає документування контракту на блокчейні визначеної платформи.

Прихильники смарт-контрактів стверджують, що існує широкий спектр можливостей для цих контрактів бути самодостатніми та самовиконуваними різною мірою. Використовуючи криптографічні принципи, смарт-контракти пропонують підвищений рівень безпеки порівняно з традиційними юридичними контрактами, одночасно мінімізуючи витрати, пов'язані з укладанням контракту, і можливі судові витрати. Використання інструментів смарт-контрактів сприяло розвитку інноваційних бізнес-моделей, підвищуючи конкуренцію та прогрес у захисті інтелектуальної власності.

Проте існують багато факторів, які перешкоджають розширенню участі України у світовій торгівлі інтелектуальною власністю:

- 1) Суб'єктам господарювання часто бракує усвідомлення значення інтелектуальної власності та потенційних переваг, які вона може надати.
- 2) Існує фундаментальний брак розуміння прав власників інтелектуальної власності та доступних методів захисту цих прав.

3) Відсутність чітко визначеної стратегії використання інтелектуальної власності для задоволення існуючих вимог бізнесу.

4) Витрати, пов'язані з придбанням прав на об'єкти інтелектуальної власності, можуть бути значними.

Реєстрація майнових прав – це тривалий і складний процес, а забезпечення їх захисту відповідно до закону також може спричинити труднощі. До впровадження механізмів захисту інтелектуальної власності залучені не лише спеціалісти в цій галузі, а й менеджери з персоналу, як внутрішні, так і зовнішні розробники, патентні експерти, патентні повірені, юристи з інтелектуальної власності, оцінювачі, бухгалтери, маркетологи, менеджери з комерціалізації технологій. Ці особи можуть бути частиною вашого власного персоналу або зовнішніми найманцями. Деякі позиції можуть вимагати консолідації, наприклад інтеграції функцій управління або запровадження інноваційного лідерства. Як наслідок, відділ інтелектуальної власності відіграє вирішальну роль у впровадженні механізму захисту інтелектуальної власності для інноваційних підприємств. Структура відділу визначається можливостями підприємства, масштабами та стратегією подальшого розвитку.

Створення загальнонаціональної цифрової інфраструктури в Україні широко визнано важливою віхою та ключовим компонентом сучасної ринкової економіки. Ця система має ефективно відповідати інтересам як уряду, так і приватного сектору, використовуючи наукові досягнення та передові технології для отримання конкурентної переваги, сприяння сталому економічному зростанню та підвищення загального рівня життя населення. Розширення участі України у світовій торгівлі інтелектуальною власністю тісно пов'язане з досягненням різноманітних цілей, зокрема:

1) Розширення інноваційних можливостей компаній, особливо у сферах наукових досліджень та промисловості, шляхом впровадження законодавства про державно-приватне партнерство.

2) Досягнення узгодженої стратегії комерціалізації інтелектуальної власності через координацію зусиль різних державних структур. Це може бути досягнуто шляхом встановлення нормативних положень (табл. 2.4), які визначають роль державних організацій у підтримці інновацій та координації управління на різних рівнях.

Таблиця 2.4

Пріоритети України у поглибленні участі у міжнародній торгівлі
об'єктами інтелектуальної власності

Пріоритет	Мета	Конкретні завдання
1. Розвиток нормативно-правової бази	Створення та вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності для гармонізації з міжнародними стандартами (наприклад, TRIPS).	– Прийняття нових законів та внесення змін до існуючих. – Вдосконалення механізмів правового захисту.
2. Підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності	Запобігання порушенням та піратству, забезпечення ефективного правового захисту.	– Створення спеціалізованих судів. – Навчання суддів та правозахисників. – Вдосконалення системи патентування.
3. Розвиток інфраструктури інновацій	Створення умов для розвитку інноваційної діяльності та комерціалізації результатів наукових досліджень.	– Підтримка стартапів та інноваційних підприємств. – Створення технологічних парків. – Інвестування в наукові дослідження та розробки.
4. Міжнародне співробітництво	Активна участь у міжнародних організаціях та угодах для інтеграції у світову економіку.	– Участь у міжнародних форумах. – Співпраця з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) та іншими структурами. – Укладання двосторонніх та багатосторонніх угод.
5. Освіта та просвіта	Підвищення обізнаності про важливість інтелектуальної власності серед населення та бізнесу.	– Проведення освітніх програм. – Інформаційні кампанії. – Навчання фахівців у сфері інтелектуальної власності.
6. Підтримка експорту інтелектуальних продуктів	Створення сприятливих умов для експорту продуктів інтелектуальної власності.	– Надання податкових пільг. – Розробка експортної стратегії. – Підтримка участі в міжнародних виставках та ярмарках.

Таблиця складена автором.

Для забезпечення абсолютної ясності у визначенні законного права власності на інтелектуальну власність, придбану за контрактами про державні закупівлі, необхідно чітко встановити межі щодо того, якою мірою уряд може претендувати на право власності на предмети, які охоплюють значні науково-технічні досягнення. Пріоритетом цих обмежень має бути збереження інтересів національної безпеки.

Щоб досягти високого рівня ефективності, як у провідних інноваційних країнах, Україні слід визначити три ключові пріоритетні цілі. До них належать сприяння інноваціям, оптимізація процесів патентування та реєстрації шляхом усунення адміністративних бар'єрів і запровадження правового механізму моніторингу для оцінки впливу нормативних актів на інноваційну систему. У нинішню епоху науково-технічного прогресу з'явилися нові умови ведення бізнесу, що несе з собою підвищений ризик порушення прав інтелектуальної власності. Щоб конкурувати на сучасному ринку, компаніям важливо проводити комплексні дослідження щодо захисту своєї інтелектуальної власності. Неспроможність захистити ці права може призвести до втрати прибутку або навіть усього бізнесу, оскільки ексклюзивні права на продукти чи послуги можуть бути скомпрометовані. Управління інтелектуальною власністю стає все більш важливим заняттям для підприємців у всьому світі. Крім отримання правових гарантій для інтелектуальної власності, успішне управління охоплює здатність компаній отримувати економічні вигоди від своїх інновацій, продавати свої торгові марки, видавати ліцензії на свій досвід, брати участь у партнерських відносинах та інших угодах, що стосуються інтелектуальної власності, а також захищати та підтримувати свої права на інтелектуальні активи. Ефективне управління інтелектуальною власністю надає організаціям можливість використовувати ці активи для підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стратегічних переваг.

Сучасна економіка значною мірою залежить від інтелектуальних ресурсів, таких як інформація та знання. Здатність країни конкурувати на світовому ринку передових технологічних продуктів залежить від її вміння

використовувати інтелектуальну власність. Інтелектуальна власність сприяє економічній ефективності та стимулює динамічне економічне зростання. В Україні інтелектуальна власність ще не отримала належного визнання, що призводить до її неефективної реалізації. Важливо сприяти безперебійній передачі інтелектуальної власності від дослідницьких установ до промислового сектора, щоб повністю використати її потенціал. Співпраця бізнес-спільноти, наукових кіл та інших зацікавлених сторін є обов'язковою для досягнення цієї мети.

Власники малого та середнього бізнесу часто недооцінюють потенціал і значення прав інтелектуальної власності. Проте, законодавчо захищений і комерційно вигідний об'єкт інтелектуальної власності може стати цінним активом для бізнесу, підвищуючи його ринкову вартість і привабливість для інвесторів.

Отже, пріоритети України щодо розширення участі у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності мають включати:

- Запровадження законодавчого регулювання державно-приватного партнерства для підвищення інноваційного потенціалу.
- Ефективну координацію між державними структурами та зацікавленими сторонами для реалізації єдиної стратегії комерціалізації інтелектуальних продуктів.
- Зменшення адміністративних бар'єрів і створення правового механізму моніторингу для оцінки впливу правових заходів на інноваційну систему.
- Сприяння інноваціям і захист інтелектуальних прав для підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

Висновки до другого розділу

1. Інтелектуальна власність відіграє вирішальну роль у сучасній міжнародній торгівлі, забезпечуючи значний внесок у зростання ВВП розвинених країн. Частка нових знань, представлених різноманітними технологіями та винаходами, коливається в цих країнах від 70% до 90%. Це

підкреслює важливість інтелектуальної власності як для підприємств, так і для держав на світовому ринку. Водночас країни, що розвиваються, демонструють високу активність у поданні заявок на реєстрацію об'єктів промислової інтелектуальної власності у своїх країнах, що свідчить про значний потенціал для розвитку інновацій на національному рівні. Зростання інвестицій Китаю в інтелектуальну власність сприяло його активному залученню до регіональних механізмів регулювання торгівлі цими об'єктами, що допомогло йому зайняти лідерські позиції в усіх категоріях, включаючи патенти, товарні знаки та промислові зразки. Кореляція між кількістю патентів і ВВП країн підтверджує, що розвиток інтелектуальної власності є ключовим чинником економічного зростання.

2. Перспективи розширення міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності пов'язані з кількома факторами. До них належать зростання бізнес-інновацій завдяки чітко визначеним патентним правилам, збільшення кількості кваліфікованих фахівців, що спеціалізуються на інтелектуальній власності, оптимізація процесу патентування, податкова політика щодо передачі технологій з регіонів з високою винахідницькою активністю, зростаючий інтерес до комерціалізації результатів інтелектуальної власності та фінансові обмеження, з якими стикаються підприємці в галузі технологій. Вирішення цих питань може значно збільшити обсяги міжнародної торгівлі інтелектуальними активами.

3. Потенціал розширення участі України в міжнародній торгівлі залежить від успішного вирішення кількох ключових завдань. Юридична інкорпорація положень державно-приватного партнерства для підтримки зростання інноваційних можливостей у компаніях як у наукових дослідженнях, так і в промисловості є першочерговою. Державним структурам важливо координувати дії всіх учасників ринку для реалізації єдиної стратегії комерціалізації інтелектуальних продуктів. Трансформація національної інноваційної системи у відкриту систему, орієнтовану на глобальний ринок, є ще одним пріоритетом. Серед пріоритетів України щодо розширення участі у

міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності: запровадження законодавчого регулювання державно-приватного партнерства для підвищення інноваційного потенціалу, ефективна координація між державними структурами та зацікавленими сторонами для реалізації єдиної стратегії комерціалізації інтелектуальних продуктів, зменшення адміністративних бар'єрів і створення правового механізму моніторингу для оцінки впливу правових заходів на інноваційну систему, сприяння інноваціям і захист інтелектуальних прав для підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

ВИСНОВКИ

1. Інтелектуальна власність займає центральне місце у міжнародній торгівлі, значною мірою визначаючи конкурентоспроможність і економічний розвиток країн. Специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі включає кілька важливих аспектів. Серед них: створення унікальних можливостей для підприємств, що дозволяє їм захищати свої інновації та технології від недобросовісної конкуренції; глобальне поширення технологій та знань; необхідність гармонізації законодавчих і регуляторних механізмів між країнами; є важливим інструментом для захисту національних економічних інтересів. Країни, що ефективно захищають свої інтелектуальні активи, здатні краще захищати свої технологічні переваги на міжнародному ринку, що сприяє їх стратегічному економічному зростанню. Специфіка інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі полягає у її здатності забезпечувати захист інновацій, сприяти глобальному поширенню знань, гармонізувати регуляторні системи та створювати нові ринки й бізнес-моделі. Ці аспекти підкреслюють важливість інтелектуальної власності для сучасної світової економіки.

2. Міжнародні угоди, такі як Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), відіграють важливу роль у встановленні мінімальних стандартів захисту інтелектуальної власності на глобальному рівні. Вони сприяють зниженню бар'єрів для торгівлі та забезпечують правову основу для вирішення спорів між країнами. Існує потреба у ефективному механізмі вирішення суперечок, пов'язаних з порушеннями прав інтелектуальної власності в міжнародній торгівлі. Світова організація торгівлі (СОТ) та інші міжнародні інституції забезпечують платформи для розгляду таких суперечок, що сприяє захисту прав власників та підтримці справедливої конкуренції на ринку. Важливим аспектом є співпраця між країнами для створення ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності. Це включає обмін інформацією, спільні зусилля у боротьбі з порушеннями прав,

а також розвиток міжнародних ініціатив для підтримки інноваційного розвитку. Регулювання міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності вимагає комплексного підходу. Він включає гармонізацію національних законодавств, впровадження міжнародних стандартів, ефективне вирішення спорів, адаптацію до новітніх технологій та міжнародну співпрацю. Ці заходи сприяють захисту прав інтелектуальної власності, підтримці інновацій та забезпеченню справедливої конкуренції на глобальному ринку.

3. Інтелектуальна власність відіграє вирішальну роль у сучасній міжнародній торгівлі, забезпечуючи значний внесок у зростання ВВП розвинених країн. Частка нових знань, представлених різноманітними технологіями та винаходами, коливається в цих країнах від 70% до 90%. Це підкреслює важливість інтелектуальної власності як для підприємств, так і для держав на світовому ринку. Водночас країни, що розвиваються, демонструють високу активність у поданні заявок на реєстрацію об'єктів промислової інтелектуальної власності у своїх країнах, що свідчить про значний потенціал для розвитку інновацій на національному рівні. Зростання інвестицій Китаю в інтелектуальну власність сприяло його активному залученню до регіональних механізмів регулювання торгівлі цими об'єктами, що допомогло йому зайняти лідерські позиції в усіх категоріях, включаючи патенти, товарні знаки та промислові зразки. Кореляція між кількістю патентів і ВВП країн підтверджує, що розвиток інтелектуальної власності є ключовим чинником економічного зростання.

4. Перспективи розширення міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності пов'язані з кількома факторами. До них належать зростання бізнес-інновацій завдяки чітко визначеним патентним правилам, збільшення кількості кваліфікованих фахівців, що спеціалізуються на інтелектуальній власності, оптимізація процесу патентування, податкова політика щодо передачі технологій з регіонів з високою винахідницькою активністю, зростаючий інтерес до комерціалізації результатів

інтелектуальної власності та фінансові обмеження, з якими стикаються підприємці в галузі технологій. Вирішення цих питань може значно збільшити обсяги міжнародної торгівлі інтелектуальними активами.

5. Потенціал розширення участі України в міжнародній торгівлі залежить від успішного вирішення кількох ключових завдань. Юридична інкорпорація положень державно-приватного партнерства для підтримки зростання інноваційних можливостей у компаніях як у наукових дослідженнях, так і в промисловості є першочерговою. Державним структурам важливо координувати дії всіх учасників ринку для реалізації єдиної стратегії комерціалізації інтелектуальних продуктів. Трансформація національної інноваційної системи у відкриту систему, орієнтовану на глобальний ринок, є ще одним пріоритетом. Серед пріоритетів України щодо розширення участі у міжнародній торгівлі об'єктами інтелектуальної власності: запровадження законодавчого регулювання державно-приватного партнерства для підвищення інноваційного потенціалу, ефективна координація між державними структурами та зацікавленими сторонами для реалізації єдиної стратегії комерціалізації інтелектуальних продуктів, зменшення адміністративних бар'єрів і створення правового механізму моніторингу для оцінки впливу правових заходів на інноваційну систему, сприяння інноваціям і захист інтелектуальних прав для підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова І.В., Карпик Ю.А. Вплив цифрової економіки та європейської інтеграції на правотворчість у сфері інтелектуальної власності в умовах розбудови інформаційного суспільства та інформаційного законодавства в Україні: Collective monograph. Riga : Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. Р. 1. Р.255-288.
2. Бернська Конвенція про охорону літературних та мистецьких творів (Паризький Акт ВОІВ) від 24.07.1971 // Бюлетень міжнародних договорів. - 2003. - № 9.
3. Вальдес Р., Тавенгва Р. Положення про інтелектуальну власність у регіональних торгових угодах. СОТ. Женева. 2012. 24 с.
4. ВОІВ: Аналіз світової торгівлі високими технологіями 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-965-2023-en-wipo-global-high-tech-trade-2023.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
5. ВОІВ: Інтелектуальна власність у фактах та цифрах 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-943-2023-en-wipo-ip-facts-and-figures-2023.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
6. ВОІВ: Світові індикатори інтелектуальної власності 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2023-en-world-intellectual-property-indicators-2023.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
7. Воронкова В. Г., Капітаненко Н. П., & Нікітенко В. О. Правові засади захисту інтелектуальної власності у цифровому суспільстві. ScienceRise: Juridical Science. 2019. No 4 (10). С. 32–37.
8. Ганчев Д. Посібник ВОІВ з огляду економічного внеску галузей авторського права // Огляд економічних досліджень з питань авторського права. 2019. Вип. 1, пп. 5–16.
9. Гервей Д. Міжнародне право інтелектуальної власності. Університет Вандербільта, 2022. 40 с. URL:

<https://www.vanderbilt.edu/law/faculty/daniel-gervais/> (Дата звернення: 28.05.2024).

10. Гетьманцева Н. Д., Процьків Н. М., Нові контури цивільного права в епоху цифрових технологій. Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку. Харків, 2020. С.18-22

11. Глобальне дослідження піратства програмного забезпечення: Технічний звіт, 2019. URL:

12. Гой, Василь Васильович. Вебсайт як економічне поняття і складний об'єкт права інтелектуальної власності. Socio-economic relations in the digital society 3.42. 2021. С. 89-93.

13. Гуржій, А. В., & Івасенко, К. І. Інтелектуальна власність в епоху цифрових технологій та діджиталізації. 2022. БК 67.9 (4УКР). С. 81-93.

14. Дорошенко О. Розвиток інтелектуальної власності в умовах глобалізації. Економічний вісник, 2023. 30 с. URL: <https://www.economicbulletin.org/> (Дата звернення: 28.05.2024).

15. Дютфілд Г. Вплив інтелектуальної власності на біотехнології. Журнал світової торгівлі, 2018. 30 с. URL: <https://scholarship.law.tamu.edu/facscholar/588/> (Дата звернення: 28.05.2024).

16. Євразійська Патентна конвенція від 9.10.1994 // Бюлетень міжнародних договорів. - 1996. - № 8.

17. Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2019–2020. Створення покращеного бізнес-середовища.

18. Інтелектуальна власність в умовах діджиталізації. Business consulting academy, 2021. URL: <https://www.bca.education/intelektualna-vlasnist-v-umovahdidzhitalizatsiyi/>

19. Інтелектуальна власність у 2023: Ключові тренди та прогнози. URL: <https://www.trademarkia.com/blog/intellectual-property-2023-key-trends-forecast> (Дата звернення: 28.05.2024).

20. Капітаненко Н. Правові засади реалізації права інтелектуальної власності у цифровому суспільстві. *Humanities Studies*, 2022. 11 (88). С. 161-168.
21. Кваліфікаційна робота бакалавра : методичні рекомендації до виконання для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Міжнародні економічні відносини», освітньо-професійної програми «Міжнародна логістика і митна справа» / уклад. Л. І. ГригороваБеренда, С. А. Касьян, О. В. Ханова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 40 с.
22. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм від 29.10.1971 р. // Бюлетень міжнародних договорів. -1999. - № 8.
23. Корреа К. Роль інтелектуальної власності в розвитку країн. Центр Півдня, Женева, 2021. 35 с. URL: <https://www.southcentre.int/publication/> (Дата звернення: 28.05.2024).
24. Костенко Т. Регулювання інтелектуальної власності в Україні. Фінанси України, 2022. 20 с. URL: <https://www.financesukraine.org/> (Дата звернення: 28.05.2024).
25. Костюченко О. М. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487 (дата звернення: 25.05.2024 р.)
26. Меннель П. С. Інтелектуальна власність: загальні теорії. Каліфорнійський університет у Берклі. 2009. 194 с.
27. Михайлюк Г.О., Право інтелектуальної власності та інформаційні технології. Часопис цивілістики. Вип. 26 С. 65-68
28. Оксфордські навчальні словники. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 25.05.2024 р.)
29. Орлюк О. Вплив міжнародної торгівлі на інтелектуальну власність в Україні. Економіка України, 2021. 25 с. URL: <https://www.economyukraine.org/> (Дата звернення: 28.05.2024).

30. Орлюк О. П. Сфера інтелектуальної власності як предмет правового регулювання: проблема конкуренції законів. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. № 6. С. 25–32.
31. Офіційний сайт Світового банку, статистика. URL: <https://data.worldbank.org/topic/science-and-technology> (дата звернення: 25.05.2024 р.)
32. Офіційний сайт Світової організації інтелектуальної власності. URL: <https://www.wipo.int/ipstats/ru/> (дата звернення: 25.05.2024 р.)
33. Пітер К. Важливість інтелектуальної власності в глобальній економіці. Журнал інтелектуальної власності та права, 2020. 42 с. URL: <https://academic.oup.com/jiplp/article/19/3/201/7372844> (Дата звернення: 28.05.2024).
34. Права інтелектуальної власності та СОТ. URL: http://www.ved.gov.ru/mdb/vto/intellectual_property/intellectual_property_rights/ (дата звернення: 25.05.2024 р.)
35. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 01 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-IX#Text>
36. Саух, І. В., В. В. Шиманська, and Т. В. Момонт. Цифрова економіка України: сучасний стан, тенденції, проблеми розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки 1. 2019. С. 230-236.
37. Світовий банк: Статистика науки та технологій 2023. URL: <https://data.worldbank.org/topic/science-and-technology> (Дата звернення: 28.05.2024).
38. Селяндер С. Політика інтелектуальної власності та міжнародна торгівля. Університет Джорджа Вашингтона, 2019. 28 с. URL: https://www.wipo.int/wipo_journal/en/ (Дата звернення: 28.05.2024).

39. Спеціальний звіт 301 2023, Управління торгового представника США. URL: <https://ustr.gov/sites/default/files/2023-04/2023%20Special%20301%20Report.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
40. Статистика інтелектуальної власності 2023. URL: <https://www.wipo.int/ipstats/en/> (Дата звернення: 28.05.2024).
41. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні. від 15 травня 2013 р. №386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (дата звернення: 25.05.2024 р.)
42. Сундарараджан А. Управління цифровим піратством: ціноутворення та захист // Дослідження інформаційних систем. 2019. Вип. 15(3). pp. 28–31.
43. Троцька В. Публічні інтереси суспільства = приватні інтереси авторів. чи можливе досягнення рівноваги в цифрову епоху? Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 2. С. 5–16.
44. Угода з торговим аспектам прав інтелектуальної власності (ТРИПС/TRIPS) (Укладено в Марракеш 15.04.1994) // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 37, ч. 1, ст. 4986.
45. Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права та суміжних прав від 24.09.1993 // Бюлетень міжнародних договорів. - 2008. - №3.
46. Харитонов С.О., Харитонova О.І. ІТ- право: теорія та практика: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Одеса : Фенікс, 2019. 472 с.
47. Шабалін А. Про деякі аспекти систематизації законодавства у сфері права інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 2. с.15–24.
48. Шелехова Н. В. Використання системного підходу в інноваційному менеджменті // Економічні науки. 2017. № 4. С. 65-74.
49. Шелехова Н. В. Інтелектуальна власність як основа інноваційного менеджменту// Економічні науки. 2017. № 3. С. 78-96.

50. Borsch-Supan A., Koke J. An applied econometricians' view of empirical corporate governance studies // German Economic Review. 2019. Vol. 3, III. 295-326.
51. BSA Piracy Study 2020. URL: www.bsa.com (дата звернення: 25.05.2024 р.).
52. Covington, P. Stronger and more just? Recent reforms of China's intellectual property rights system and their implications. Emerald Insight, 2023. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ijpls-03-2023-0012> (Дата звернення: 28.05.2024).
53. Fabre T. Eluson exclus: коментар la mondialisation coupe le monde en deux // Expansion. 2021. Vol. 5. III. 612-615.
54. Gervais, D. Intellectual Property Will Play Critical Role in the Achievement of UN Sustainable Development Goals. World Intellectual Property Organization, 2023. URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0027.html (Дата звернення: 28.05.2024).
55. Global Innovation Index. 2021. URL: globalinnovationindex.org (дата звернення: 25.05.2024 р.).
56. Hughes, J. Global Trends in Intellectual Property and Innovation. World Patent Information, 2021. URL: <https://academic.oup.com/jiplp/article/19/3/201/7372844> (Дата звернення: 28.05.2024).
57. Jackson, R. Intellectual Property and International Trade: A New Look at the TRIPS Agreement. International Review of Law and Economics, 2022. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10033> (Дата звернення: 28.05.2024).
58. Kim, S. The Impact of Intellectual Property Laws on Trade and Innovation. Journal of International Business Studies, 2022. URL: <https://tradecouncil.org/impact-of-ip-rights-on-international-trade> (Дата звернення: 28.05.2024).

59. Lee, J. Intellectual Property and Global Trade: Challenges and Opportunities. *Global Trade Review*, 2023. URL: <https://www.lexisnexisip.com/resources/2023-ip-insights> (Дата звернення: 28.05.2024).
60. Martinez, P. Intellectual Property Rights and Economic Development. *Economic Development Quarterly*, 2023. URL: <https://www.dorsey.com/newsresources/publications/2023/01/new-us-ip-protection-law> (Дата звернення: 28.05.2024).
61. Mody A. New international environment for intellectual property rights. Intellectual property rights in science, technology, and economic performance. Routledge, 2019. P. 203-239.
62. OECD: Ключові питання цифрової торгівлі 2023. URL: <https://www.oecd.org/trade/OECD-key-issues-in-digital-trade.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
63. OECD: Цифрова торгівля та інтелектуальна власність 2023. URL: <https://www.oecd.org/sti/digital-trade-and-intellectual-property-2023.pdf> (Дата звернення: 28.05.2024).
64. Patel, R. Intellectual Property and the Knowledge Economy: A Critical Analysis. *Knowledge Economy Journal*, 2023. URL: <https://www.tradecouncil.org/ip-rights-and-protection> (Дата звернення: 28.05.2024).
65. Rodriguez, M. The Role of Intellectual Property in Sustainable Development. *Sustainable Development Journal*, 2021. URL: <https://www.wipo.int/sustainable-development> (Дата звернення: 28.05.2024).
66. Singh, A. K., Singh, B. J., & Ashraf, S. N. Implications of intellectual property protection, and science and technological development in the manufacturing sector in selected economies. *Journal of Advocacy, Research and Education*, 2020. №7(1), P. 16-35.
67. Singh, A. K., Singh, B. J., & Ashraf, S. N. Implications of intellectual property protection, and science and technological development in the

manufacturing sector in selected economies. Journal of Advocacy, Research and Education, 2020. 7(1), P. 16-35.

68. Xaydarov, B. Impact of intellectual property protection on the digital economy. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. 2022. №1(11). P. 163-174.